

६०१

एक वेळ प्रायश्चित्त । केलें चित्त मुंडण ॥१॥
अहंकारा नांवें दोष । त्याचें ओस पाडिले ॥ध्रु.॥
अनुतापें स्नानविधि । यज्ञसिद्धि देहहोम ॥२॥
जीवशिवा होतां चुका । तेथें तुका विनटला ॥३॥

६०२

त्रैलोक्य पाळितां उबगला नाही । आमचें त्या काई असे ओझे ॥१॥
पाषाणाचे पोटीं बैसला दर्दुर । तया मुखीं चार कोण घाली ॥ध्रु.॥
पक्षी अजगर न करी संचित । तयासि अनंत प्रतिपाळी ॥२॥
तुका ह्मणे तया भार घातलिया । उपेक्षीना दयासिंधु माझा ॥३॥

६०३

बोली मैदाची बरवी असे । वाटे अंतरीं घालावे फांसे ॥१॥
कैसा वरिवरि दिसताहे चांग । नव्हे भाविक केवळ मांग ॥ध्रु.॥
टिळा टोपी माळा कंठीं । अंधारीं नेउनि चेंपी घांटी ॥२॥
तुका ह्मणे तो केवळ पुंड । त्याजवरी यमदंड ॥३॥

६०४

दोष पळती कीर्तनें । तुझ्या नामें संकीर्तनें ॥१॥
हें कां करूं आदरिलें । खोटें वचन आपुलें ॥ध्रु.॥
तुह्मी पापा भीतां । आह्मां उपजावया चिता ॥२॥
तुका ह्मणे सेवा । कळिकाळा जिंकी देवा ॥३॥

६०५

करा नारायणा । माझ्या दुःखाची खंडणा ॥१॥
वृत्ति राखा पायांपाशीं । वस्ती धरुनि मानसीं ॥ध्रु.॥
पाळोनियां लळा । आतां पाववावें फळा ॥२॥
तुका ह्मणे दीनें । त्यांचा हरतिया सीण ॥३॥

६०६

मी तों दीनाहूनि दीन । माझा तूज अभिमान ॥१॥
मी तों आलों शरणागत । माझे करावें स्वहित ॥ध्रु.॥
दिनानाथा कृपाळुवा । सांभाळावें आपुल्या नांवा ॥२॥
तुका ह्मणे आतां । भलें नव्हे मोकलितां ॥३॥

६०७

सुख वाटे तुझे वर्णितां पवाडे । प्रेम मिठी पडे वदनासी ॥१॥
व्याले दोन्ही पक्षी एका वृक्षावरी । आला दुराचारी पारधी तो ॥ध्रु.॥
वृक्षाचिया माथां सोडिला ससाना । धनुष्यासि बाणा लावियेलें ॥२॥
तये काळीं तुज पक्षी आठविती । धावें गा श्रीपती मायबापा ॥३॥
उडोनियां जातां ससाना मारील । बैसतां विंधील पारधी तो ॥४॥
एकोनियां धांवा तया पक्षियांचा । धरिला सर्पाचा वेश वेगीं ॥५॥
डंखोनि पारधी भुमीसि पाडिला । बाण तो लागला ससान्यासी ॥६॥
ऐसा तूं कृपाळु आपुलिया दासा । होसील कोंवसा संकटींचा ॥७॥
तुका ह्मणे तुझी कीर्ति त्रिभुवना । वेदाचिये वाणी वर्णवेना ॥८॥

६०८

नाही दुकळलों अन्ना । परि या मान जनार्दना ॥१॥
देव केला सकळसाक्षी । काळीं आणि शुद्धपक्षीं ॥ध्रु.॥
भोगी भोगविता । बाळासवें तो चि पिता ॥२॥
कर्म अकर्म जळालें । प्रौढें तुका तें उरले ॥३॥

नाटाचे अभंग समाप्त ६३

६०९

प्रथम नमन तुज एकदंता । रंगी रसाळ वोडवीं कथा । मति सौरस करीं प्रबळता । जेणें फिटे आतां अंधकार ॥१॥
तुझिये कृपेवें भरितें । आणीक काय राहिलें तेथें । मारग सिद्धाच्यानि पंथें । पावविशी तेथें तूं चि एक ॥१॥
आरंभा आदि तुजें वंदन । सकळ करितां कारण । देव ऋषि मुनि आदिकरुन । ग्रंथ पुराण निर्माणी ॥२॥
काय वर्णू तुझी गती । एवढी कैची मज मती । दिनानाथ तुज ह्मणती । करी । करीं सत्य वचन हें चि आपुलें ॥३॥
मज वाहावतां मायेच्या पुरीं । बुडतां डोहीं भवसागरीं । तुज वांचुनि कोण तारी । पाव झडकरी तुका ह्मणे ॥४॥

६१०

प्रथमारंभीं लंबोदर । सकळ सिद्धींचा दातार । चतुर्भुज फरशधर । न कळे पार वर्णितां ॥१॥
तो देव नटला गौरीबाळ । पार्यीं बांधोनि घागऱ्या घोळ । नारदतुंबरसहित मेळ । सुटला पळ विघ्नांसी ॥२॥
नटारंभी थाटियला रंग । भुजा नाचवी हालवी अंग । सेंदुरविलेपनें चांग । मुगुटीं नाग मिरविला ॥३॥
जया मानवतीदेव ऋषि मुनी । पाहातां न पुरें डोळियां धनी । असुर जयाच्या चरणीं । आदीं अवसानीं तो चि एक ॥४॥
सकळां सिद्धींचा दातार । जयाच्या रूपा नाहीं पार । तुका ह्मणे आमुचा दातार । भवसागर तारील हा ॥५॥

६११

विड्डल आमचें जीवन । आगमनिगमाचें स्थान । विड्डल सिद्धीचें साधन । विड्डल ध्यानविसावा ॥१॥
विड्डल कुळींचें दैवत । विड्डल वित्त गोत । विड्डल पुण्य पुरुषार्थ । आवडे मात विड्डलाची ॥२॥
विड्डल विस्तारला जनीं । सप्त ही पाताळें भरुनी । विड्डल व्यापक त्रिभुवनीं । विड्डल मुनिमानसीं ॥३॥
विड्डल जीवाचा जिह्वाळा । विड्डल कृपेचा कोंवळा । विड्डल प्रेमाचा पुतळा । लावियेलें चाळा । विश्व विड्डलें ॥४॥
विड्डल बाप माय चुलता । विड्डल भगिनी आणि भ्राता । विड्डलेंविण चाड नाहीं गोता । तुका ह्मणे आतां नाहीं दुसरें ॥५॥

६१२

बरवा झाला वेवसाव । पावलों चिंतिला चि ठाव । दृढ पार्यीं राहिला भाव । पावला जीव विश्रांती ॥१॥
बरवा फळला शकुन । अवघा निवारिला सिण । तुमचें जालिया दुरुषण । जन्ममरण नाहीं आता ॥१॥
बरवें जालें आलों या ठाया । होतें संचित ठायींच पाया । देहभाव पालटली काया । पडली छाया ब्रह्मीची ॥२॥
जोडिलें न सरे हें धन । अविनाश आनंदघन । अमूर्तमूर्ति मधुसूदन । सम चरण देखियेले ॥३॥
जुनाट जुगादिचें नाणें । बहुता काळाचें ठेवणें । लोपलें होतें पारिखेपणें । ठावचळण चुकविला ॥४॥
आतां या जीवाचियासाठीं । न सुटे पडलिया मिठी । तुका ह्मणे सिणलों जगजेठी । न लगो दिठी दुसऱ्याची ॥५॥

६१३

मी तंव अनाथ अपराधी । कर्महीन मतिमंदबुद्धी । तुज म्यां आठविलें नाहीं कधीं । वाचे कृपानीधी मायबापा ॥१॥
नाहीं ऐकिलें गाडलें गीत । धरिली लाज सांडिलें हित । नावडे पुराण बैसले संत । केली बहुत परनिंदा ॥१॥
केला करविला नाहीं उपकार । नाहीं दया आली पीडितां पर । करू नये तो केला व्यापार । वाहिला भार कुटुंबाचा ॥२॥
नाही केलें तीर्थाचें भ्रमण । पाळिला पिंड करचरण । नाही संतसेवा घडलें दान । पूजावलोकन मुर्तीचें ॥३॥
असंगसंग घडले अन्याय । बहुत अधर्म उपाय । न कळे हित करावें तें काय । नये बोलूं आठवूं तें ॥४॥
आप आपण्या घातकर । शत्रु जालों मी दावेदार । तूं तंव कृपेचा सागर । उत्तरीं पार तुका ह्मणे ॥५॥

६१४

आतां पावन सकळ सुखें । खादलें कदा तें नखें । अवघे सरलें पारिखें । सकळ देखें माहियरें ॥१॥
जवळी विड्डल रखुमाई । बहिणी बंधु बाप आई । सकळ गोताची च साई । पारिखें काई ऐसें नेणजे ॥१॥
जगदाकारीं जाली सत्ता । वारोनी गेली पराधीनता । अवघे आपुलें चि आतां । लाज आणि चिंता दुःहावली ॥२॥
वावरे इच्छा वसे घरीं । आपुले सत्तेचे माहेरीं । करवी तैसें आपण करी । भीड न घरी चुकल्याची ॥३॥
सोसिला होता सासुरवास । बहुतांचा बहुत दिवस । बहु कामें पुरविला सोस । आतां उदास आपुल्यातें ॥४॥
करिती कवतुक लाडें । मज बोलविती कोडें । मायबाप उत्तरें गोडें । बोले बोबडें पुढें तुका ॥५॥

६१५

सर्वसुखाचिया आशा जन्म गेला । क्षण मुक्ती यत्न नाहीं केला । हिंडतां दिशा सीण पावला । मायावेष्टिला जीव माझा ॥१॥
माझें स्वहित नेणती कोणी । कांहीं न करितां मजवांचुनी । स्वजन तंव सुखमांडणी । नेणती कोणी आदि अंत ॥१॥
काय सांगों गर्भीची यातना । मज भोगितां नारायणा । मांस मळ मूत्र जाणा । तुज क्षणक्षणा ध्यात असें ॥२॥
मज चालतां प्रयाणकार्ळीं । असतां न दिसती जवळी । मृत्तिके मृत्तिका कवळी । एकले मेळीं संचिताचे ॥३॥
आतां मज ऐसें करीं गा देवा । कांहीं घडे तुझी चरणसेवा । तुका विनवीतसे केशवा । चालवीं दावा संसारें ॥४॥

६१६

अगा ए सावळ्या सगुणा । गुणनिधिनाम नारायणा । आमची परिसा विज्ञापना । सांभाळी दीना आपुलिया ॥१॥
बहु या उदराचे कष्ट । आह्मांसि केलें कर्मभ्रष्ट । तुमची चुकविली वाट । करीं वटवट या निमित्तें ॥१॥
जालों पांगिला जनासी । संसाराची आंदणी दासी । न कळे कधीं सोडविसी । दृढपाशीं बहु बांधलों ॥२॥
येथें तों नये आठव कांहीं । विसावा तो क्षण एक नाही । पडिलों आणिके प्रवाहीं । हित तों कांहीं दिसे चि ना ॥३॥
जीवित्व वेचलों वियोगें । हिंडतां प्रवास वाउगें । कांहीं व्याधि पीडा रोगें । केलिया भोगें तडातोडी ॥४॥
माझा मीं च जालों शत्रु । कैचा पुत्र दारा कैचा मित्रु । कासया घातला पसरु । अहो जगद्गुरु तुका ह्मणे ॥५॥

६१७

आतां मज धरवावी शुद्धि । येथुनी परतवावी बुद्धि । घ्यावें सोडवुनि कृपानिधि । सांपडलों संधीं काळचक्रीं ॥१॥
करिसील तरि नव्हे काई । राईचा डोंगर पर्वत राई । आपुले करुणेची खाई । करीं वो आई मजवरी ॥१॥
मागील काळ अज्ञानपणें । सरला स्वभावें त्या गुणें । नेणे आयुष्य जालें उणें । पुढील पणें अंतरलें ॥२॥
आतां मज वाटतसे भय । दिवसेंदिवस चालत जाय । येथें म्या येउनि केलें काय । नाहीं तुझे पाय आठविले ॥३॥
करुनि अपराध क्षमा । होतील केले पुरुषोत्तमा । आपुले नामीं घ्यावा प्रेमा । सोडवीं भ्रमापासुनिया ॥४॥
हृदय वसो तुमच्या गुणीं । ठाव हा पायांपें चरणीं । करूं हा रस सेवन वाणी । फिटे तों धणी तुका ह्मणे ॥५॥

६१८

जेणें हा जीव दिला दान । तयाचें करीन चिंतन । जगजीवन नारायण । गाईन गुण तयाचे ॥१॥
जो या उभा भीवरेच्या तिरिं । कट धरुनियां करीं । पाउलें सम चि साजिरीं । अंतरीं धरोनि राहेन ॥१॥
जो या असुरांचा काळ । भक्तजनप्रतिपाळ । खेळे हीं लाघवें सकळ । तयाच्या भाळ पायांवरी ॥२॥
जो या गोपाळांच्या मेळीं । खेळु खेळे वनमाळी । रसातळा नेला बळी । राहे पाताळीं स्वामी माझा ॥३॥
जो हा लावण्यपुतळा । जयाचे अंगीं सकळ कळा । जयाचे गळां वैजयंतीमाळा । तया वेळोवेळां दंडवत ॥४॥
जयाचे नाम पाप नासी । लक्ष्मी ऐसी जयाची दासी । जो हा तेजोपुंज्यरासी । सर्वभावें त्यासि तुका शरण ॥५॥

६१९

काय मी उद्धार पावेन । काय कृपा करील नारायण । ऐसें तुह्मी सांगा संतजन । करा समाधान चित्त माझे ॥१॥
काय हें खंडईल कर्म । पारुषतील धर्माधर्म । कासयानें तें कळे वर्म । ह्मणउनी श्रम वाटतसे ॥१॥
काय हो स्थिर राहेल बुद्धी । कांहीं अरिष्ट न येल मधीं । धरिली जाईल ते शुद्धी । शेवट कधीं तो मज न कळे ॥२॥
काय ऐसें पुण्य होईल गांठीं । घालीन पायीं देवाचे मिठी । मज तो कृवाळील जगजेठी । दाटइन कंठीं सद्गदित ॥३॥
काय हे निवतील डोळे । सुख तें देखोनी सोहळे । संचित कैसें तें न कळे । होतील डोहळे वासनेसी ॥४॥
ऐसी चिंता करीं सदा सर्वकाळ । रात्रिदिवस तळमळ । तुका ह्मणे नाहीं आपुलें बळ । जेणें फळ पावें निश्चयेसी ॥५॥

६२०

तुंचि अनाथाचा दाता । दुःख मोह नासावया चिंता । शरण आलों तुज आतां । तारीं कृपावंता मायबापा ॥१॥
संतसंगति देई चरणसेवा । जेणें तुझा विसर न पडावा । हा च भाव माझिया जीवा । पुरवीं देवा मनोरथ ॥२॥
मज भाव प्रेम देई कीर्ती । गुण नाम वर्णावया स्तुती । विघ्नां सोडवुनि हातीं । विनंती माझी परिसावी हे ॥३॥
आणीक कांहीं नाहीं मागणें । सुखसंपत्तिराज्याचा धन । सांकडें न पडे तुज जेणें । दुजें भक्तीविण मायबापा ॥४॥
जोडोनियां कर पायीं ठेवीं माथा । तुका विनवी पंढरिनाथा । रंगीं वोडवावी रंगकथा । पुरवीं व्यथा मायबापा ॥५॥

६२१

संदरीं हें देवी दैवतें । कोण तीं पुजी भुतेंकेतें । आपुल्या पोटा जीं रडतें । मागती शितें अवदान ॥१॥
आपुले इच्छे आणिकां पीडी । काय तें देईल बराडी । कळों ही आली तयाची जोडी । अल्प रोकडी बुद्धि अधरा ॥१॥
दासीचा पाहुनरउखतें । धणी देईल आपुल्या हातें । करुणाभाषणउचितें । हें तों रितें सतंत शक्तिहीन ॥२॥
काय तें थिल्लरीचें पाणी । ओठ न भिजे फिटे धणी । सीण तरीं आदीं आवसानीं । क्षोभे पुरश्चरणीं दिलें फळ ॥३॥
विलेपनं बुजविती तोंड । भार खोल वाहाती उदंड । करविती आपणयां दंड । ऐसियास भांड ह्मणे देव तो ॥४॥
तैसा नव्हे नारायण । जगव्यापक जनार्दनष । तुका ह्मणे त्याचें करा चिंतन । वंदूं चरण येती सकळें ॥५॥

६२२

विषयओढीं भुलले जीव । आतां यांची कोण करील कीव । नुपजे नारायणीं भाव । पावोनि ठाव नरदेह ॥१॥
कोण सुख धरोनि संसारीं । पडोनि काळाचे आहारीं । माप या लागलें शरीरीं । जालियावरी सळे ओढिती ॥१॥
बापुडी होतील सेवटीं । आयुष्यासवें जालिया तुटी । भोगिले मागें पुढे ही कोटी । होईल भेटी जन्मासी ॥२॥
जंतिली घाणां बांधोनि डोळे । मागें जोडी आर तेणेंही पोळे । चालिलों किती तें न कळे । दुःखें हारंबळे भूक्तान ॥३॥

एवढें जयाचें निमित्त । प्रारब्ध क्रियमाण संचित । तें हें देह मानुनि अनित्य । न करिती नित्य नामस्मरण ॥४॥
तुका ह्मणे न वेंचतां मोल । तो हा यासि महाग विट्टल । वेंचितां फुकाचे चि बोल । केवढें खोल अभागिया ॥५॥

६२३

आले हो संसारा तुझी एक करा । मुक्तिमारग हळू चि धरा । काळदंड कुंभयातना थोरा । कां रे अघोरा देखसी ना ॥१॥
नाहीं त्या यमासि करुणा । बाहेर काढितां कुडी प्राणा । ओढाळ सांपडे जें धान्या । चोर यातना धरिजेतां ॥२॥
नाहीं दिलें पावडल कैसा । चालतां पंथ तेणें वळसा । नसेल ठाउकें ऐकतो कैसा । नेती बंद जैसा धरोनियां ॥३॥
क्षण एक नागीवा पार्यी । न चलवे तया करितां कांहीं । वोढितां कांटवणा सोई । अग्निस्तंभीं बाही कवटाळविती ॥४॥
देखोनि अंगें कांपती । तये नदीमाजी चालविती । लागे ठाव न लगे बुडविती । वरि मारिती यमदंड ॥५॥
तानभूक न साहावे वेळ । तो राखिती कितीएक काळ । पिंड पाळूनि कैसा सीतळ । तो तप्तभूमीं ज्वाळ लोळविती ॥६॥
ह्मणउनी करा कांहीं सायास । व्हावेल तर व्हा रे उदास । करवेल तर करा नामघोष । सेवा भक्तिरस तुका ह्मणे ॥७॥

६२४

न बोलसी तें ही कळलें देवा । लाजसी आपुलिया नांवा । तुज मी नाही घालीत गोवा । भीड केशवा कासयाची ॥१॥
उतरीं आपुला हा पार । मजशीं बोलोनि उत्तर । माझा तुज नव्हे अंगीकार । मग विचार करीन मी ॥२॥
दात्या आणि मागत्यासी । धर्मनीति तरी बोलिली ऐसी । यथानशक्ति टाकेल तैसी । बाधी दोघांसी विन्मुखता ॥३॥
ह्मणोनि करितों मी आस । तुझिया वचनाची वास । धीर हा करुनि सायास । न टळें नेमास आपुलिया ॥४॥
तुझें म्यां घेतल्या वांचून । न वजें एथूनि वचन । हा चि माझा नेम सत्य जाण । आहे नाही ह्मणे तुका ह्मणे ॥५॥

६२५

आतां मी न पडें सायासी । संसारदुःखाचिये पारशी । शरण रिघेन संतांसी । ठाव पायांपारशी मागेन त्यां ॥१॥
न कळे संचित होतें काय । कोण्या पुण्यें तुझे लाधती पाय । आतां मज न विसंबें माय । मोकळूनि धाय विनवीतसें ॥२॥
बहुत जाचलों संसारें । मोहमायाजाळाच्या विखारें । त्रिगुण येतील लहरें । तेणें दुःखें थोरें आक्रंदलों ॥३॥
आणीक दुःखें सांगों मी किती । सकळ संसाररिथती । न साहे पाषाण फुटती । भय चित्तीं कांप भरलासे ॥४॥
आतां मज न साहवे सर्वथा । संसारगंधीची हे वार्ता । जालों वेडा असोनि जाणता । पावें अनंता तुका ह्मणे ॥५॥

६२६

आतां तुज कळेल तें करीं । तारिती तरि तारीं मारीं । जवळी अथवा दुरी धरीं । घाली संसारीं अथवा नको ॥१॥
शरण आलों नेणतपणें । भाव आणि भक्ति कांहीं च नेणें । मतिमंद सर्वज्ञानें । बहु रंक उणें रंकाहुनी ॥१॥
मन स्थिर नाही माझिये हातीं । इंद्रियें धांवतां नावरती । सकळ खुंटलिया युक्ती । शांति निवृत्ति जवळी नाही ॥२॥
सकळ निवेदिला भाव । तुझिये पार्यी ठेविला जीव । आतां करीं कळे तो उपाव । तूं चि सर्व ठाव माझा देवा ॥३॥
राहिलों धरुनि विश्वास । आधार नेटीं तुझी कास । आणीक नेणें मी सायास । तुका ह्मणे यास तुझें उचित ॥४॥

६२७

देवा तूं कृपाकरुणासिंधु । होसी मायबाप आमचा बंधु । जीवनसिद्धि साधनसिंधु । तोडिती भवबंधु काळपाश ॥१॥
शरणागता वज्रपंजर । अभयदाना तूं उदार । सकळां देवां तूं अगोचर । होसी अविचार अविनाश ॥१॥
भागली स्तुति करितां फार । तेथें मी काय तें गव्हार । जाणावया तुझा हा विचार । नको अंतर देऊं आतां ॥२॥
नेणें भाव परि ह्मणवीं तुझा । नेणें भक्ति परि करितों पूजा । आपुल्या नामाचिया काजा । तुज केशीराजा लागे धांवणें ॥३॥
तुझिया बळें पंढरीनाथा । जालों निर्भर तुटली व्यथा । घातला भार तुझिया माथां । न भीं सर्वथा तुका ह्मणे ॥४॥

६२८

कोण सुख धरोनि संसारीं । राहों सांग मज बा हरी । अवघ्या नाशिवंता परी । थिता दुरी अंतरसी ॥१॥
प्रथम केला गभाअ वास । काय ते सांगावे सायास । दुःख भोगिलें नव ही मास । आलों जन्मास येथवरी ॥२॥
बाळपण गेलें नेणतां । तारुण्यदशे विषयव्यथा । वृद्धपणीं प्रवर्तली चिंता । मरें मागुता जन्म धरीं ॥३॥
क्षण एक तो ही नाही विसावा । लक्ष चौऱ्याशीं घेतल्या धांवा ।
भोवडिती पाठीं लागल्या हांवा । लागो आगी नांवा माझ्या मीपणा ॥४॥
आतां पुरे ऐसी भरोवरी । रंक होऊनि राहेन द्वारीं । तुझा दास मी दीन कामारी । तुका ह्मणे करीं कृपा आतां ॥५॥

६२९

सुख या संतसमागमें । नित्य दुनावे तुझिया नामें । दहन होती सकळ कर्म । सर्वकाळ प्रेमें दुलतसों ॥१॥
ह्मणोनि नाही कांहीं चिंता । तूं चि आमुचा मातापिता । बहिणी बंधु आणि चुलता । आणिकां गोतां सर्वांठार्यीं ॥२॥
ऐसा हा कळला निर्धार । मा माझा तुज न पडे विसर । अससी देऊनियां धीर । बाह्य अभ्यंतर मजजवळा ॥३॥
दुःख तें कैसें नये स्वप्नासी । भुक्तिमुक्ति जाल्या कामारी दासी । त्यांचें वर्म तूं आह्मांपारशीं । सुखें राहिलासी प्रेमाचिया ॥४॥

जेथें तुझ्या कीर्तनाचा घोष । जळती पापें पळती दोष । काय तें उणें आह्मां आनंदास । सेवूं ब्रह्मरस तुका ह्मणे ॥५॥

६३०

देवा तूं आमचा कृपाळ । भक्तिप्रतिपाळ दीनवत्सळ । माय तूं माउली स्नेहाळ । भार सकळ चालविसी ॥१॥
तुज लागली सकळ चिंता । राखणें लागे वांकडें जातां । पुडती निरविसी संतां । नव्हे विसंबतां धीर तुज ॥२॥
आह्मां भय चिंता नाही धाक जन्म मरण कांहीं एक । जाला इहलोकीं परलोक । आलें सकळैकवैकुण्ठ ॥३॥
न कळे दिवस कीं राती । अखंड लागलीसे ज्योती । आनंदलहरीची गती । वणूं कीर्ती तया सुखा ॥४॥
तुझिया नामाचीं भूषणें । तों यें मज लेवविलीं लेणें । तुका ह्मणे तुझियान गुणें । काय तें उणें एक आह्मां ॥५॥

६३१

न पवे सन्निध वाटते चिंता । वरि या बहुतांची सत्ता । नुगवे पडत जातो गुंता । कर्मा बळिवंता सांपडलों ॥१॥
बहु भार पडियेला शिरीं । मी हें माझें मजवरी । उघड्या नागविलों चोरीं । घरिच्याघरीं जाणजाणतां ॥ध्रु॥
तुज मागणें इतुलें आतां । मज या निरवावें संतां । जाला कंठस्फोट आळवितां । उदास आतां न करावें ॥२॥
अति हा निकट समय । मग म्यां करावें तें काय । दिवस गेलिया टाकईल छाय । उरईल हाय रातिकार्लीं ॥३॥
होईल संचिताची सत्ता । अंगा येईल पराधीनता । ठाव तो न दिसे लपतां । बहुत चिंता प्रवर्तली ॥४॥
ऐसी या संकटाची संधी । धांव घालावी कृपानिधी । तुका ह्मणे माझी बळबुद्धी । सकळ सिद्धी पाय तुझे ॥५॥

६३२

आतां धर्माधमाअ कांहीं उचित । माझें विचारवें हित । तुज मी ठाउका पतित । शरणागत परि जालों ॥१॥
येथें राया रंका एकी सरी । नाहीं भिन्नाभिन्न तुमच्या घरीं । पावलों पाय भलत्या परीं । मग बाहेरी न घालावें ॥ध्रु॥
ऐसें हें चालत आलें मार्गें । नाहीं मी बोलत वाउगें । आपुलिया पडिल्या प्रसंगें । कीर्ति हे जगे वाणिजेते ॥२॥
घालोनियां माथां बैसलों भार । सांडिला लौकिक वेव्हार । आधीं हे विचारिली थार । अविनाश पर पद ऐसें ॥३॥
येथें एक वर्म पाहिजे धीर । परि म्यां लेखिलें असार । देह हें नाशिवंत जाणार । धरिलें सार नाम तुझें ॥४॥
केली आराणुक सकळां हातीं । धरावें धरिलें तें चितीं । तुका ह्मणें सांगितलें संतीं । देईं अतीं ठाव मज देवा ॥५॥

६३३

बरवें झालें आलों जन्मासी । जोड जोडिली मनुष्य देहा ऐसी । महा लाभाची उत्तम रासी । जेणें सुखासी पात्र होइजे ॥१॥
दिलीं इंद्रियें हात पाय कान । डोळे मुख बोलावया वचन । जेणें तूं जोडसी नारायण । नासे जीवपण भवरोग ॥ध्रु॥
तिळेंतीळ पुण्य सांचा पडे । तरि हें बहुतां जन्मीं जोडे । नाम तुझें वाचेसी आतुडे । समागम घडे संतांचा ॥२॥
ऐसिये पावविलों ठायीं । आतां मी कांई होऊं उतराई । येवढा जीव ठेवीन पायीं । तूं माझे आई पांडुरंगे ॥३॥
फेडियेला डोळियांचा कवळ । धुतला गुणदोषांचा मळ । लावूनि स्तनीं केलों सीतळ । निजविलों बाळ निजस्थानीं ॥४॥
नाहीं या आनंदासी जोडा । सांगतां गोष्टी लागती गोडा । आला आकारा आमुच्या चाडा । तुका ह्मणे भिडा भक्तीच्या ॥५॥

६३४

अल्प भाव अल्प मती । अल्प आयुष्य नाही हातीं । अपराधाची वोळिलों मूर्ती । अहो वेदमूर्ती परियेसा ॥१॥
किती दोषा देऊं परिहार । गुणदोषें मळिलें अंतर । आदि वर्तमान भविष्याकार । गेला अंतपार ऐसें नाही ॥ध्रु॥
विविध कर्म चौऱ्याशी फेरा । त्रिविध भोग या शरीरा । कर्मकोठार पांजरा । जन्मजरामरणसांटवण ॥२॥
जीवा नाही कुडीचें लाहातें । यें भिन्न पंच भूतें । रचतें खचतें संचितें । असार रितें फलकट ॥३॥
पुत्र पत्नी सहोदर । मायबाप गोताचा पसर । मिळतां काष्ठें लोटतां पूर । आदळीं दूर होती खलाळीं ॥४॥
ह्मणोनि नासावें अज्ञान । इतुलें करीं कृपादान । कृपालु तूं जनार्दन । धरुनि चरण तुका विनवी ॥५॥

६३५

ऐसी हे गर्जवूं वैखरी । केशव मुकुंद मुरारी । राम कृष्ण नामें बरीं । हरी हरी दोष सकळ ॥१॥
जनार्दना जगजीवना । विराटस्वरूपा वामना । महदादि मधुसूदना । भवबंधना तोडितिया ॥ध्रु॥
चक्रपाणी गदाधरा । असुरमर्दना वीर्यवीरा । सकळमुगुटमणि शूरा । अहो दातारा जगदानिया ॥२॥
मदनमूर्ती मनमोहना । गोपाळगोपिकारमणा । नटनाट्यकौशल्य कान्हा । अहो संपन्ना सर्वगुणें ॥३॥
गुणवंता आणि निर्गुणा । सर्वसाक्षी आणि सर्वजाणा । करोनि अकर्ता आपणा । नेदी अभिमाना आतळों ॥४॥
कासयानें घडे याची सेवा । काय एक समर्पावें या देवा । वश्य तो नव्हे वांचुनि भावा । पाय जीवावेगळे न करी तुका ॥५॥

६३६

होतों तें चिंतीत मानसीं । नवस फळले नवसीं । जोडिते नारायणा ऐसी । अविट ज्यासी नाश नाही ॥१॥
धरिले जीवीं न सोडीं पाय । आलें या जीवित्वाचें काय । कै हे पाविजेतीं ठाय । लाविली सोय संचितानें ॥ध्रु॥
मज तों पडियेली होती भुली । चित्ताची अपसव्य चाली । होती मृगजळें गोवी केली । दृष्टि उघडली बरें जालें ॥२॥

आतां हा सिद्धि पावो भाव । मध्ये चांचल्ये न व्हावा जीव । ऐसी तुह्यां भाकीतसें कीव । कृपालुवा जगदानिया ॥३॥
कळें येतें आपुले बुद्धी । ऐसें तों न घडतें कधीं । केवढे आघात ते मधीं । लज्जा रिद्धी उभी आड ठाके ॥४॥
कृपा या केली संतजनीं । माझी अळंकारिली वाणी । प्रीति हे लाविली कीर्तनीं । तुका चरणीं लोळतसे ॥५॥

६३७

तुझिया पार नाहीं गुणां । माझी अल्प मति नारायणा । भवतारका जी सुजाणा । एक विज्ञापना पायांपाशीं ॥१॥
काय जाणावें म्यां दीनें । तुझिये भक्तीचीं लक्षणें । धड तें तोंड धोळें नेणें । परि चिंतनें काळ सारीं ॥२॥
न लवीं आणीक कांहीं पिसें । माझिया मना वायां जाय ऐसें । चालवीं आपुल्या प्रकाशें । हातीं सरिसें धरोनियां ॥२॥
तुज समर्पिली काया । जीवें भावें पंढरीराया । सांभाळीं समविषम डाय । करीं छाया कृपेची ॥३॥
चतुर तरीं चतुरां रावो । जाणता तरीं जीवांचा जीव । न्यून तो कोण एक ठाव । आरुष भाव परि माझा ॥४॥
होतें तें माझें भांडवल । पायांपें निवेदिले बोल । आदरा ऐसें पाविजे मोल । तुका ह्मणे साच फोल तूं जाणसी ॥५॥

६३८

कां हो माझा मानियेला भार । ऐसा दिसे फार । अनंत पावविलीं उद्धार । नव्हे चि थार मज शेवटीं ॥१॥
पाप बळिवंत गाढें । तुज ही राहों सकतें पुढें । मागील कांहीं राहिलें ओढें । नवल कोडें देखियेलें ॥२॥
काय मानिती संतजन । तुमचें हीनत्ववचन । कीं वृद्ध जाला नारायण । न चले पण आधील तो ॥३॥
आतां न करावी चोरी । बहुत न धरावें दुरी । पडदा काय घरच्याघरीं । धरिलें दुरी तेव्हां धरिलें ॥४॥
नको चाळवूं अनंता । कासया होतोसि नेणता । काय तूं नाहीं धरीत सत्ता । तुका ह्मणे आतां होई प्रगट ॥५॥

६३९

मज ते हांसतील संत । जीहीं देखिलेती मूर्तिमंत । ह्मणोनि उद्वेगलें चित्त । आहा च भक्त ऐसा दिसें ॥१॥
ध्यानीं म्या वर्णविति कैसे । पुढें एकीं स्तुति केली असे । तेथून जीव निघत नसे । ऐसिये आश लागलोंसें ॥२॥
कासया पाडिला जी घडा । उगा चि वेडा आणि वांकडा । आह्यां लेंकरांसि पीडा । एक मार्गें जोडा दुसऱ्याचा ॥२॥
सांगा कोणाचा अन्याय । ऐसें मी धरीतसें पाय । तूं तंव सम चि सकळां माय । काय अन्याय एक माझा ॥३॥
नये हा जरी कारणा । तरी कां व्यालेति नारायणा । वचन द्यावें जी वचना । मज अज्ञाना समजावीं ॥४॥
बहुत दिवस केला बोभाट । पाहातां श्रमलों ते वाट । तुका ह्मणे विस्तारलें ताट । काय वीट आला नेणों स्वामी ॥५॥

६४०

बरें जालें आजिवरी । नाहीं पडिलों मृत्याचे आहारीं । वांचोन आलों एथवरी । उरलें तें हरी तुह्यां समर्पण ॥१॥
दिला या काळें अवकाश । नाहीं पावलें आयुष्य नाश । कार्या कारण उरलें शेष । गेलें तें भूस जावो परतें ॥२॥
बुडणें खोटें पावतां थडी । स्वर्णीं जाली ओढाओढी । नासली जागृतीची घडी । साच जोडी शेवटीं गोड घास ॥२॥
तुह्यासि पावविली हाक । तेणें निरसला धाक । तुमचें भातें हें कवतुक । जे शरणागत लोक रक्षावे ॥३॥
रवीच्या नावें निशीचा नाश । उदय होतां चि प्रकाश । अतां कैचा आह्यां दोष । तूं जगदीश कैवारी ॥४॥
आतां जळो देह सुख दंभ मान । न करीं याचें साधन । तूं जगदादि नारायण । आलों शरण तुका ह्मणे ॥५॥

६४१

आतां माझा नेणों परतों भाव । विसावोनि पार्यो ठेविला जीव । सकळां लाभांचा हा ठाव । ऐसा वाव जाला चित्ताठार्यीं ॥१॥
भांडवल गांठी तरि विश्वास । जालों तों जालों निश्चय दास । न पाहें मागील ते वास । पुढती सोस सेवेचा ची ॥२॥
आहे तें निवेदिलें सर्व । मी हें माझें मोडियला गर्व । अकाळीं काळ अवघें पर्व । जाला भरवसा कृपेलाभाचा ॥२॥
वेव्हारीं वेव्हारा अनंत । नाहीं यावांचुनी जाणत । तरी हें समाधान चित्त । लाभहानी नाहीं येत अंतरा ॥३॥
करुनि नातळों संसारा । अंग भिन्न राखिला पसारा । कळवळा तो जीवनीं खरा । बीजाचा थारा दुरी आघात ॥४॥
बहु मतापासूनि निराळा । होरुनि राहिलों सोंवळा । बैसल्या रूपाचा कळवळा । तुका ह्मणे डोळां लेइलों तें ॥५॥

६४२

तुळसीमाळा घालुनी कंठीं । उभा विटेवरी जगजेठी । अवलोकोनि पुंडलीका दृष्टी । असे भीमातटीं पंढरीनाथ ॥१॥
भुक्तिमुक्ति जयाच्या कामारी । रिद्धिसिद्धि वोळगती द्वारीं । सुदर्शन घरटी करी । काळ कांपे दुरी धाकें तया ॥२॥
जगज्जननी असे वाम भागीं । भीमकी शोभली अर्धागीं । जैसी विद्युल्लता झमके मेधीं । दरुषणें भंगी महा दोष ॥३॥
सुखसागर परमानंदु । गोपीगोपाळां गोधनां छंदु । पक्षिश्वापदां जयाचा वेधु । वाहे गोविंदु पांवा छंदें ॥४॥
मुखमंडित चतुर्भुजा । मनमोहना गरुडध्वजा । तुका ह्मणे स्वामी माझा । पावे भक्तिकाजा लवलाहीं ॥५॥

६४३

हातींचें न संडावें देवें । शरण आलों जीवें भावें । आपुलें ऐसें ह्मणावें । करितों जीवें निंबलोण ॥१॥
बैसतां संतांचे पंगती । कळें आलें कमळापती । आपुलीं कोणी च नव्हती । निश्चय चित्तीं दृढ जाला ॥२॥

येती तुझिया भजना आड । दाविती प्रपंचाचें कोड । कनिष्ठी रुचि ठेरुनि गोड । देखत नाड कळतसे ॥२॥
 मरती मेलीं नेणों किती । तो चि लाभ तयाचे संगती । ह्यणोनि येतों काकुलती । धीर तो चित्तीं दृढ द्यावा ॥३॥
 सुखें निंदोत हे जन । न करीं तयांशीं वचन । आदिपिता तूं नारायण । जोडी चरण तुमचे तें ॥४॥
 आपलें आपण न करुं हित । करुं हें प्रमाण संचित । तरी मी नष्ट चि पतित । तुका ह्यणे मज संत हांसती ॥५॥

६४४

बरवें जालें लागलों कारणीं । तुमचे राहिलों चरणीं । फेडीन संतसंगती धणी । गर्जइल गुणीं वैखरी ॥१॥
 न वंचें शरीर सेवेसी । काया वाचा आणि मनेसीं । जालों संताची अंदणी दासी । केला याविशीं निर्धार ॥ध्रु॥
 जीवनीं राखिला जिव्हाळा । जालों मी मजसी निराळा । पंचभूतांचा पुतळा । सहज लीळा वर्ततसे ॥२॥
 जयाचें जया होईल ठावें । लाहो या साधियेला भावें । ऐसें होतें राखियलें जीवें । येथुनि देवें भोवहुनी ॥३॥
 आस निरसली ये खेपे । अवघे पंथ जाले सोपे । तुमचे दीनबंधु कृपें । दुसरें कांपे सत्ताधाकें ॥४॥
 अंकिले पणें आनंदरूप । आतळों नये पुण्यपाप । सारुनि ठेविले संकल्प । तुका ह्यणे आपें आप एकाएकीं ॥५॥

६४५

अवघ्या दशा येणें साधती । मुख्य उपासना सगुणभक्ती । प्रगटे हृदयींची मूर्ती । भावशुद्धि जाणोनियां ॥१॥
 बीज आणि फळ हरींचे नाम । सकळ पुण्य सकळ धर्म । सकळां कळांचें हे वर्म । निवारी श्रम सकळ ही ॥ध्रु॥
 जेथें कीर्तन हें नामघोष । करिती निर्लज्ज हरीचे दास । सकळ वोथंबले रस । तुटती पाश भवबंधाचे ॥२॥
 येती अंगा वसती लक्षणें । अंतरीं देवें धरिलें ठाणें । आपण चि येती तयाचा गुण । जाणें येणें खुंटे वस्तीचें ॥३॥
 न लगे सांडावा आश्रम । उपजले कुळींचे धर्म । आणीक न करावे श्रम । एक पुरे नाम विठोबाचें ॥४॥
 वेदपुरुष नारायण । योगियांचें ब्रह्म शून्य । मुक्ता आत्मा परिपूर्ण । तुका ह्यणे सगुण भोळ्या आह्मां ॥५॥

६४६

श्रीअनंता मधुसूदना । पद्मनाभा नारायणा । जगव्यापका जनार्दना । आनंदघना अविनाशा ॥१॥
 सकळदेवा आदिदेवा । कृपालुवा जी केशवा । महा महानुभवा । सदाशिवा सहजरूपा ॥ध्रु॥
 चक्रधरा विश्वंभरा । गरुडध्वजा करुणाकरा । सहस्रपादा सहस्रकरा । क्षीरसागरा शेषशयना ॥२॥
 कमलनयना कमलापती । कामिनीमोहना मदनमूर्ती । भवतारका धरित्या क्षिती । वामनमूर्ती त्रिविक्रमा ॥३॥
 अगा ये सगुणा निर्गुणा । जगज्जनित्या जगज्जीवना । वसुदेवदेवकीनंदना । बाळरांगणा बाळकृष्णा ॥४॥
 तुका आला लोटांगणी । मज ठाव द्यावा जी चरणीं । हे चि करीतसें विनवणी । भवबंधनीं सोडवावें ॥५॥

६४७

आतां येणें बळें पंढरीनाथ । जवळी राहिला तिष्ठत । पाहातां न कळे जयाचा अंत । तो चि हृदयांत घालूं आतां ॥१॥
 विसरोनि आपुला देहपणभाव । नामें चि भुलविला पंढरीराव । न विचारी याती कुळ नांव । लागावया पाव संतांचे ॥२॥
 बरें वर्म आलें आमुचिया हातां । हिंडावें धुंडावें न लगतां । होय अविनाश सहाकारी दाता । चतुर्भुज संता परि धाकें ॥३॥
 होय आवडी सानें थोर । रूप सुंदर मनोहर । भक्तिप्रिय लोभापर । करी आदर याचकपणें ॥४॥
 तें वर्म आलें आमुच्या हाता । ह्यणोनि शरण निघालों संतां । तुका ह्यणे पंढरीनाथा । न सोडी आतां जीवें भावें ॥५॥

६४८

माझा तंव खुंटला उपाव । जेणें तुझे आतुडती पाव । करुं भक्ति तरि नाही भाव । नाही हातीं जीव कवणेविशीं ॥१॥
 धर्म करुं तरि नाही चित्त । दान देऊं तरि नाही वित्त । नेणें पुजों ब्राह्मण अतीत । नाही भूतदया पोटा हातीं ॥२॥
 नेणें गुरुदास्य संतसेवन । जप तप अनुष्ठान । नव्हे वैराग्य वनसेवन । नव्हे दमन इंद्रियांसी ॥३॥
 तीर्थ करुं तरि मन नये सवें । व्रत करुं तरि विधि नेणें स्वभावें । देव जरि आहे ह्यणों मजसवें । तरि आपपरावें न वंचे ॥४॥
 ह्यणोनि जालों शरणागत । तुझा दास मी अंकित । यास कांहीं न लगे संचित । जालों निश्चित तुका ह्यणे ॥५॥

६४९

तरि म्यां आळवावे कोणा । कोण हे पुरवील वासना । तुजवांचूनि नारायणा । लावी स्तना कृपावंते ॥१॥
 आपुला न विचारी सिण । न धरीं अंगसंगें भिन्न । अंगीकारिलें राखें दीन । देई जीवदान आवडीचें ॥ध्रु॥
 माझिये मनासिहे आस । नित्य सेवावा ब्रह्मरस । अखंड चरणींचा वास । पुरवीं आस याचकाची ॥२॥
 माझिया संचिताचा ठेवा । तेणें हे वाट दाविली देवा । एवढ्या आदराचा हेवा । मार्गें सेवादान आवडीनें ॥३॥
 आळवीन करुणावचनीं । आणीक गोड न लगे मनीं । निद्रा जागृती आणि स्वप्नीं । धरिलें ध्यानीं मनीं रूप ॥४॥
 आतां भेट न भेटतां आहे । किंवा नाही ऐसें विचारुनि पाहें । लागला झरा अखंड आहे । तुका ह्यणे साहे केलें अंतरीं ॥५॥

६५०

हें चि भवरोगाचें औषध । जन्म जरा तुटे व्याध । आणीक कांहीं नव्हे बाध । करील वध षड्वर्गा ॥१॥

सांवळें रूप ल्यावें डोळां । सा चौ अठरांचा गोळा । पदर लागों नेदी खळा । नाममंत्रमाळा विष्णुसहस्र ॥ध्रु.॥
 भोजना न द्यावें अन्न । जेणें चुके अनुपान । तरी च घेतल्याचा गुण । होईल जाण सत्य भाव ॥२॥
 नये निघों आपुलिया घरा । बाहेर लागों नये वारा । बहु बोलणें तें सारा । संग दुसरा वर्जावा ॥३॥
 पास तें एक द्यावें वरी । नवनीताची होईल परी । होईल गुसळिलें तें निवारी । सार भीतरी नाही तया ॥४॥
 न्हार्यें अनुतापीं पांघरें दिशा । स्वेद निघों दे अवघी आशा । होसिल मार्गें होतासि तैसा । तुका ह्मणे दशा भोगीं वैराग्य ॥५॥

६५१

मागुता हा चि जन्म पावसी । भोगिलें सुखदुःख जाणसी । हें तों न घडे रे सायासी । कां रे अंध होसी जाणोनियां ॥१॥
 लक्ष चौऱ्याशी न चुके फेरा । गर्भवासीं यातना थोरा । येउनि पडसी संदेहपुरा । वोळसा थोरा मायाजालीं ॥२॥
 पशु काय पापपुण्य जाणती । उत्तम मध्यम भोग भोगिती । कांहीं एक उपजतां मरती । बहिरीं अंध होती पांगुळ मुकीं ॥३॥
 नरदेह निधान लागलें हातीं । उत्तम सार उत्तम गती । होइन देव चि ह्मणती ते होती । तरि कां चित्तीं न धरावें ॥४॥
 क्षण एक मन स्थिर करुनी । साव होई डोळे उघडोनी । पाहें वेद बोलिले पुराणीं । तुका विनवणी करीतसे ॥५॥

६५२

दास्य करी दासांचें । उणें न साहे तयांचें । वाढिलें ठायींचें । भानें टाकोनियां धांवे ॥१॥
 ऐसा कृपेचा सागर । विटे उभा कटीं कर । सर्वस्वें उदार । भक्तांलागीं प्रगटे ॥ध्रु.॥
 हृदयीं श्रीवत्सलांछन । मिरवी भक्तांचें भूषण । नाही तयाचा सीण । सुख धरिलें लातेचें ॥२॥
 सत्यभामा दान करी । उजुर नाही अंगीकारी । सेवकाच्या शिरीं । धरुनि चाले पादुका ॥३॥
 राखे दारवंटा बळीचा । रथी जाला अर्जुनाचा । दास सेवकांचा । होय साचा अंकित ॥४॥
 भिडा नो बोलवें पुंडलिकाशीं । उभा मर्यादा पाठीशीं । तुका ह्मणे ऐसी । कां रे न भजा माउली ॥५॥

६५३

हरि तैसे हरीचे दास । नाही तयां भय मोह चिंता आस । होउनि राहाती उदास । बळकट कांस भक्तीची ॥१॥
 धरुनि पाय तजिलें जन । न लगे मान मृत्तिकाधन । कंठीं नाम अमृताचें पान । न लगे आन ऐसें जालें ॥ध्रु.॥
 वाव तरी उदंड च पोटी । धीर सिंधु ऐसे जगजेठी । कामक्रोधा न सुटे मिठी । वेठी तरी गिऱ्हे राबवीती ॥२॥
 बळें तरि नांगवती काळा । लीन तरि सकळांच्या तळा । उदार देहासी सकळा । जाणोनि कळा सर्व नेणते ॥३॥
 संसार तो तयांचा दास । मोक्ष तें पाहातसे वास । रिद्धिसिद्धि देशटा त्रास । न शिवति यास वैष्णवजन ॥४॥
 जन्ममृत्युस्वप्नांसारिखें । आप त्यां न दिसे पारखें । तुका ह्मणे अखंडित सुखें । वाणी वदे मुखें प्रेमा अमृताची ॥५॥

६५४

बहुत जाचलों संसारीं । वसें गभाअ मातेच्या उदरीं । लक्ष चौऱ्याशी योनिद्वारीं । जालों भिकारी याचक ॥१॥
 जिणें पराधीन आणिकां हातीं । दृढ पाशीं बांधलों संचित्तीं । प्रारब्ध क्रियमाण सांगाती । भोवडिती सत्ता आपुलिया ॥ध्रु.॥
 न भरे पोट नाही विसांवा । नाही नेम एक ठाव गांवा । नाही सत्ता न फिरे ऐसी देवा । लाहे जीवा खापरिं तडफडी ॥२॥
 काळ बहुत गेले ऐसिया रीती । आणीक पुढें नेणों किती । खंडणा नाही पुनरावृत्ती । मज कल्पातीं तरी वेगळें ॥३॥
 ऐसें दुःख कोण हरील माझें । कोणा भार घालूं आपुलें ओझें । भवसिंधुतारक नाम तुझें । धांवसि काजें आडलिया ॥४॥
 आतां धांव घालीं नारायणा । मजकारणें रंका दीना । गुण न विचारीं अवगुणा । तुका करुणा भाकीतसे ॥५॥

६५५

जंव हें सकळ सिद्ध आहे । हात चालावया पाये । तंव तूं आपुलें स्वहित पाहें । तीर्थयात्रे जायें चुकों नको ॥१॥
 जंव काळ असे दुरी ठेला । तंव तूं हरिगुण गायें आइक वहिला । मनीं भाव धरुनि भला । न वंचें त्याला चुकों नको ॥२॥
 जोडोनि धन न घलीं माती । ब्रह्मवृद्धें पूजन इति । सत्य आचरण दया भूतीं । करीं सांगाती चुकों नको ॥३॥
 दशा यौवन बाणली अंगीं । पांगिला नव्हें विषयसंगीं । काम क्रोध लोभ मोह त्यागीं । राहें संतसंगीं चुकों नको ॥५॥
 मग तेथें न चले कांहीं । सत्ता संपदा राहेल ठायींच्या ठायीं । पुढें संचित जाईल ग्वाही । तुका ह्मणे ते ही यमआज्ञा ॥५॥

६५६

ऐक पांडुरंगा एक मात । कांहीं बोलणें आहे एकांत । आह्मां जरी तारील संचित । तरी उचित काय तुझें ॥१॥
 उसनें फेडितां धर्म तो कोण । काय तया मानवेल जन । काय गा मिरवूनि भूषण । वांयां थोरपण जनांमध्ये ॥ध्रु.॥
 अन्न जरी न मिळे तयासी देणें । आगांतुक पात्र उचित दान । उपकार तरी धनमंत्रीपणें । जरी देणेंघेणें नाही आशा ॥२॥
 शूर तों तयासी बोलिजे जाणा । पाठीशीं घालूनि राखे दीना । पार पुण्य नाही त्या भूषणा । ऐक नारायणा वचन हें ॥३॥
 आतां पुढें बोलणें तें काई । मज तारिती तरी च सही । वचन आपुलें सिद्धी नेई । तुका ह्मणे तई मज कळसी ॥४॥

६५७

चांगलें नाम गोमटें रूप । निवती डोळे हरती ताप । विडल विडल हा जप । प्रगट स्वल्प । अति सार ॥१॥

शस्त्र हे निर्वाणीचा बाण । निकट समय अवसान । कोठें योजेल दश दान । खंडी नारायण दुःख चिंतनें ॥१८॥
 सकळ श्रेष्ठानें मत । पावे सिद्धी पाववी अनंत । ह्यणोनि व्हावें शरणागत । आहे उचित एवढें चि ॥२॥
 ह्यणोनि रुसलों संसारा । सर्प विखार हा पांढरा । तुजशीं अंतर रे दातारा । या चि दावेदारानिमित्त ॥३॥
 येणें मज भोगविल्या खाणी । नसतां छंद लाविला मनीं । माजलों मी माझे भ्रमणीं । जाली बोडणी विटंबना ॥४॥
 पावलों केलियाचा दंड । खाणी भोगविल्या उदंड । आतां केला पाहिजे खंड । तुका दंडवत घाली देवा ॥५॥

६५८

चांगला तरी पूर्णकाम । गोड तरी याचें चि नाम । दयाळ तरी अवघा धर्म । भला तरी दासा श्रम होऊं नेदी ॥१॥
 उदार तरी लक्ष्मीयेसी । जुंझार तरी कळिकाळासी । चतुर तरी गुणांची च रासी । जाणता तयासी तो एक ॥२॥
 जुनाट तरी बहु काळा । न कळे जयाची लीळा । नेणता गोवळीं गोवळा । लाघवी अवळाभुलवणा ॥३॥
 गांढ्या तरी भावाचा अंकित । बराडी तरी उच्छिष्टाची प्रीत । आंगळ तरी कुब्जेशीं रत । भ्याड अनंत बहु पापा ॥४॥
 खेळतो येणें चि खेळावा । नट तो येणें चि आवगावा । लपोनि जीवीं न कळे जीवा । धरितां देवा नातुडेसी ॥५॥
 उंच तरी बहुत चि उंच । नीच तरी बहुत चि नीच । तुका ह्यणे बोलिलों साच । नाहीं अहाच पूजा केली ॥६॥

६५९

काय आह्मी भक्ति करणें कैसी । काय एक वाहावें तुझांसी । अवघा भरोनि उरलासी । वाणीं खाणीं रसीं रूपगंधी ॥१॥
 कसें करूं इंद्रियां बंधन । पुण्यपापाचें खंडण । काय व्रत करूं आचरण । काय तुजविण उरलें तें ॥२॥
 काय डोळे झांकुनियां पाहूं । मंत्रजप काय ध्याऊं । कवणें ठायीं धरुनि भाव । काय तें वाव तुजविण ॥३॥
 काय हिंडों कवण दिशा । कवणें ठायीं पाय ठेवूं कैसा । काय तूं नव्हेसि न कळे तैसा । काय मी कैसा पाहों आतां ॥४॥
 तुझिया नामाची सकळ । पूजा अर्चन मंत्र माळ । धूप दीप नैवेद्य फळ तांबूल । घेरूं पुष्पांजुळ तुका ह्यणे ॥५॥

६६०

शरीर दुःखाचें कोठार । शरीर रोगाचें भांडार । शरीर दुर्गंधीची थार । नाहीं अपवित्र शरीरा ऐसें ॥१॥
 शरीर उत्तम चांगलें । शरीर सुखाचें घोंसुलें । शरीरें साध्य होय केलें । शरीरें साधलें परब्रह्म ॥२॥
 शरीर विटाळाचें अळें । मायामोहपाशजाळें । पतन शरीराच्या मुळें । शरीर काळें व्यापिलें ॥३॥
 शरीर सकळ हें शुद्ध । शरीर निर्धीचा ही निध । शरीरें तुटे भवबंध । वसे मध्यें भोगी देव शरीरा ॥४॥
 शरीर अविद्येचा बांधा । शरीर अवगुणाचा रांधा । शरीरीं वसे बहुत बाधा । नाहीं गुण सुदा एक शरीरीं ॥५॥
 शरीरा दुःख नेदावा भोग । न द्यावें सुख न करीं त्याग । नव्हे वोखटें ना चांग । तुका ह्यणे वेग करीं हरिभजनीं ॥६॥

६६१

इतुलें करीं भलत्या परी । परद्रव्य परनारी । सांडुनि अभिलाष अंतरीं । वर्तें वेव्हारीं सुखरूप ॥१॥
 न करीं दंभाचा सायास । शांती राहें बहुवस । जिव्हे सेवीं सुगंधरस । न करीं आळस रामनामीं ॥२॥
 जनमित्र होई सकळांचा । अशुभ न बोलावी वाचा । संग न धरावा दुर्जनाचा । करीं संतांचा सायास ॥३॥
 करिसी देवाविण आस । अवघी होईल निरास । तृष्णा वाढविसी बहुवस । कधीं सुखास न पवसी ॥४॥
 धरुनि विश्वास करीं धीर । करितां देव हा चि निर्धार । तयाचा वाहे योगक्षेमभार । नाहीं अंतर तुका ह्यणे ॥५॥

६६२

संसारसिंधु हा दुस्तर । नुलंघवे उलंघितां पार । बहुत वाहाविलें दूर । न लगे चि तीर पैल थडी ॥१॥
 किती जन्म जाला फेरा । गणित नाहीं जी दातारा । पडिलों आवताअ भोंवरा । बहुता थोरा वोळसिया ॥२॥
 वाढलों परी नेणती बुद्धी । नाहीं परतली धरिली शुद्धी । मग म्यां विचारावें कधीं । ऐसी संधी सांडुनिया ॥३॥
 अनेक खाणीं आहार निद्रा । भयमैथुनाचा चि थारा । बाळत्व तारुण्य जरा । प्रधान पुरा भोग तेथें ॥४॥
 ऐसीं उलंघूनि आलों स्थळें । बहु भोवडिलों काळें । आतां हें उगवावें जाळें । उजेडा बळें दिवसाच्या ॥५॥
 सांडीन या संसाराची वाट । बहु येणें भोगविले कष्ट । दावी सत्या ऐसें नष्ट । तुका ह्यणे भ्रष्ट जालों देवद्रोही ॥६॥

६६३

विड्डल भीमातीरवासी । विड्डल पंढरीनिवासी । विड्डल पुंडलिकापासीं । कृपादानाविसीं उदार ॥१॥
 विड्डल स्मरणा कोंवळा । विड्डल गौरवीं आगळा । आधार ब्रह्मांडा सकळा । विड्डल लीळाविग्रही ॥२॥
 उभा चि परी न मनी सीण । नाहीं उद्धरितां भिन्न । समर्थाचे घरीं एक अन्न । आर्तभूता क्षणोक्षणा सांभाळी ॥३॥
 रुचीचे प्रकार । आणिताती आदरें । कोठें ही न पडे अंतर । थोरां थोर धाकुट्या धाकुटा ॥४॥
 करितां बळ धरितां नये । झोंबतां डोळे मनं च होय । आपुल्या उद्देशाची सोय । जाणे हृदयनिवासी ॥५॥
 पान्हा तरी आल्या अंतर तेथें । तों नाहीं भरिलें रितें । करितां सेवन आइतें । तुका ह्यणे चित्तें चित्त मेळवूनी ॥६॥

६६४

ताप हें हरण श्रीमुख । हरी भवरोगा ऐसें दुःख । अवलोकितां उपजे सुख । उभें सन्मुख दृष्टीपुढें ॥१॥
 न पुरे डोळियांची धणी । सखोल कृपेची च खाणी । स्तवितां न पुरे वेदवाणी । तो हा समचरणी कृपानिधी ॥ध्रु॥
 रामकृष्णध्यान वामननारसिंहीं । उग्र आणि सौम्य कांहीं च नाही । सांपडे भरलीये वाही । भाव शुद्ध पाहीं याचें भातुकें ॥२॥
 गुणगंभीर चतुर सुजाण । शूर धीर उदार नारायण । व्यापक तरी त्रिभुवन । मनमोहनलावण्य हें ॥३॥
 ठाण हें साजिरें सुंदर । अविनाश अविचार । अनंत आणि अपार । तो हा कटीं कर धरिताहे ॥४॥
 जयाची वाणी सुमनमाळा । परमामृतजिह्वाळा । अनंता अंगीं अनंत कळा । तुका जवळा चरण सेवे ॥५॥

कान्होबांनाट अभंग ७

६६५

अगा ये वैकुण्ठनायका । अगा ये त्रैलोक्यतारका । अगा जनार्दना जगव्यापका । अगा पाळका भक्तांचिया ॥१॥
 अगा ये वसुदेवदेवकीनंदना । अगा ये गोपिकारमणा । अगा बळिबंध वामना । अगा निधाना गुणनिधी ॥ध्रु॥
 अगा ये द्रौपदीबांधवा । अगा ये सखया पांडवा । अगा जीवाचिये जीवा । अगा माधवा मधुसूदना ॥२॥
 अगा महेश्वरा महाराजा । अगा श्रीहरी गरुडध्वजा । अगा सुंदरा सहस्रभुजा । पार मी तुझा काय वर्णू ॥३॥
 अगा अंबऋषिपरंपरा । निलारंभ निर्विकारा । अगा गोवर्धन धरणीधरा । अगा माहेरा दीनाचिया ॥४॥
 अगा धर्मराया धर्मशीळा । कृपासिंधु कृपाळा । अगा प्रेमाचिया कल्लोळा । सकळकळाप्रवीणा ॥५॥
 अगा चतुरा सुजाणा । मधुरागिरा सुलक्षणा । अगा उदारा असुरमर्दना । राखें शरणा तुकयाबंधु ॥६॥

६६६

उभा देखिला भीमातीरीं । कर मिरवले कटावरी । पाउलें तरी सम चि साजिरीं । नाम तरी अनंत अतिगोड ॥१॥
 शंखचक्रांकित भूषणें । जडितमेखळा चिद्रत्नें । पितांबर उटी शोभे गोरेपणें । लोपलीं तें रवितेजें ॥२॥
 श्रवणीं कुंडलें देती ढाळ । दशांगुळीं मुद्रिका माळ । दंतओळी हिरे झळाळ । मुख निर्मळ सुखरासी ॥३॥
 कडीं कडदोरा वांकी वेळा । बाहीं बाहुवटे पदक गळां । मृगनाभी रेखिला टिळा । लवती डोळां विद्युल्लता ॥४॥
 सुंदरपणाची साम्यता । काय वर्णू ते पावे आतां । तुकयाबंधु ह्मणे रे अच्युता । धन्य ते मातापिता प्रसवली ॥५॥

६६७

एक मागणें हृषीकेशी । चित्त द्यावें सांगतां वचनासी । मज अंतर तुझ्या चरणासी । न पडे ऐसी कृपा करीं ॥१॥
 नको दुजी बुद्धि आणीक । रिद्धिसिद्धी परलोक । तूं स्वामी मी सेवक । खंडणा नको करूं ऐसी ॥ध्रु॥
 मना येईल तो जन्म देई । भलते कुळीं भलते ठायीं । तें मी सांकडें घालीत नाहीं । हृदयींहुनीं तूं न वजें ॥२॥
 इतुलें करीं भलत्या परी । भलत्या भावें तुझें द्वारीं । राहेन दास होऊनि कामारी । वदो वैखरी नित्य नाम ॥३॥
 नको विचारूं दुसरें आतां । शरण आलों जी पंढरीनाथा । तुकयाबंधु ह्मणे रे अच्युता । आहेसि तूं दाता दानशूर ॥४॥

६६८

कई देखतां होईन डोळीं । सकळां भूतीं मूर्ति सांवळी । जीवा नांव भूमंडळीं । जळीं स्थळीं काष्टीं पाषाणीं ॥१॥
 ऐसा कृपा करील नारायण । जीव जगाचा होईन । प्रेमसागरीं बुडईन । होईल स्नान अनुतापीं ॥ध्रु॥
 ऐसा कई येईन दैवास । दृश्य नासोनि जाईल आस । सदा संतचरणीं देहाचा वास । सेवीन शेष धणीवरी ॥२॥
 कई नवसा येतील अंकुर । सुखा नाहीसा होईल पार । अमृत तें पृथ्वीजळ सागर । वाहाती पूर आनंदाचे ॥३॥
 प्रसन्न दया क्षमा शांति । कई नवविधा होईल भक्ति । भोगीन वैराग्यसंपत्ति । मनोरथ कळती तई पुरले ॥४॥
 तुकयाबंधु ह्मणे सांग । नव्हे तुजविण निरसेना पांग । ह्मणोनि घातलें साष्टांग । पांडुरंगा वरी चरणा ॥५॥

६६९

तूं बळिया शिरोमणी । आहेसि माजी ये त्रिभुवनीं । रिघालों पाठी तुझी ह्मणउनी । आतां करीन मी असेल तें ॥१॥
 तूं देवा प्रतापदिनकर । सुरा असुरांचा सुर । महावीरां वीर धनुर्धर । मी तों पामर काय तेंथें ॥ध्रु॥
 कृपासिंधु दीनवत्सल । फोडिली देवाची बंदशाळ । संहारुनि राक्षसदळ । शरणागत राजीं स्थापिला ॥२॥
 उपकर्म करावा बहुत । तरी तूं जाणसी धर्मनीत । उचित काय तें अनुचित । राखें शरणागत आलों आतां ॥३॥
 किती म्यां काय विनवावें । शरण आलों जीवें भावें । तुकयाबंधु ह्मणे करावें । क्षेम अवघें येणें काळें ॥४॥

६७०

देवा मी चांडाळ चांडाळ । ह्मणतां लागताहे वेळ । नसे पाहातां भूमंडळ । ऐसा अमंगळ खळ दुसरा ॥१॥
 जन्मा उपजलियापासुनी । असत्य कर्म तें अझुनी । सत्य आचरण नेणें स्वर्णीं । निखळ खाणी अवगुणांची ॥२॥
 भक्ति दया अथवा कथा । कार्नीं न साहवे वार्ता । अखंड विषयांची वेथा । अधम पुरता अधमाहुनी ॥३॥
 काम क्रोध दंभ अहंकार । गर्व ताठा मद मत्सर । यांचें तरी माहेरघर । परउपकार वैरी तैसा ॥४॥
 निंदा द्वेष घात विश्वास । करितां नाहीं केला आळस । करूं नये ते केले संतउपहास । अभक्ष तें ही भक्षिलें ॥५॥
 पाळिलें नाहीं पितृवचन । सदा परद्वारीं परधनीं ध्यान । बोलों नये घडलें ऐसें अनोविन । दासीगमन आदिकरुनी ॥६॥

कायामनें वाचाइंद्रियांशीं । सकळ पापांची च राशी । तुकयाबंधु ह्मणे ऐसियासी । आलों हृषीकेशी तुज शरण ॥७॥

६७१

काय काय करितों या मना । परी नाइके नारायणा । करूं नये त्याची करी विवंचना । पतना नेऊं आदरिलें ॥१॥
भलतिये सवें धांवे सैराट । वाट आडवाट दरे दरकुट । न विचारी कुडें कांहीं कपट । घात बळकट मांडियेला ॥२॥
न पुरती भ्रमणा दाही दिशा । सप्त ही पाताळ आकाशा । घाली उडी बळें वि देखोनि फांसा । केलों या देशा पाहुणा ॥३॥
चेतवूनि इंद्रियें सकळ । आशा तृष्णा कल्पना काम क्रोध काळ । दुराविली शुद्ध बुद्धि केली राळ । ऐसें चांडाळ अनिवार हें ॥४॥
आतां काय ऐसें करावें यासी । बहु जाचिलों केलों कासाविसी । तुकयाबंधु ह्मणे हृषीकेशी । धांव मज ऐसी परी जाली ॥५॥

नाटाचे अभंग समाप्त ६३

६७२

काय खावें आतां कोणीकडे जावें । गांवांत राहावें कोण्या बळें ॥१॥
कोपला पाटील गांवचे हे लोक । आतां घाली भीक कोण मज ॥ध्रु॥
आतां येणें चवी सांडिली ह्मणती । निवाडा करिती दिवाणांत ॥२॥
भल्या लोकीं यास सांगितली मात । केला माझा घात दुर्बळाचा ॥३॥
तुका ह्मणे याचा संग नव्हे भला । शोधीत विड्वला जाऊं आतां ॥४॥

६७३

संत मागे पाणी नेदी एक चूळ । दासीस आंघोळ ठेवी पाणी ॥१॥
संतासी देखोनी होय पाठमोरा । दासीचिया पोरा चुंबन देतो ॥ध्रु॥
संतासी देखोनि करितो ढवाळ्या । भावें धुतो चोळ्या दासीचिया ॥२॥
तुका ह्मणे त्याच्या तोंडावरी थुंका । जातो यमलोका भोगावया ॥३॥

६७४

एक प्रेमगुज ऐकें जगजेठी । आठवली गोष्टी सांगतसें ॥१॥
एक मृग दोन्ही पाडसांसहित । आनंदें चरत होती वनी ॥ध्रु॥
अवचिता तेथें पारधी पावला । घेरुनियां आला श्वानें दोन्ही ॥२॥
एकीकडे त्याणें चिरिल्या वाघुरा । ठेविलें श्वानपुत्रा एकीकडे ॥३॥
एकीकडे तेणें वोणवा लाविला । आपण राहिला एकीकडे ॥४॥
चहूंकडोनियां मृगें वेढियेलीं । स्मरां तें लागलीं नाम तुझें ॥५॥
रामा कृष्णा हरी गोविंदा केशवा । देवाचिया देवा पावें आतां ॥६॥
कोण रक्षी आतां ऐसिये संकटीं । बापा जगजेठी तुजविण ॥७॥
आइकोनि तुह्मी तयांचीं वचनें । कृपाअंतःकरणें कळवळिलां ॥८॥
आज्ञा तये कार्ळी केली पर्जन्यासी । वेगीं पावकासी विझवावें ॥९॥
ससें एक तेथें उठवुनी पळविलें । तया पाठीं गेली श्वानें दोन्ही ॥१०॥
मृगें चमकोनी सत्वर चाललीं । गोविंदें रक्षिलीं ह्मणोनियां ॥११॥
ऐसा तूं कृपाळु दयाळु आहेसी । आपुल्या भक्तांसी जीवलग ॥१२॥
ऐसी तुझी कीर्ती जीवीं आवडती । रखुमाईच्या पती तुका ह्मणे ॥१३॥

६७५

आशाबद्ध वक्ता । धाक श्रोतयाच्या चित्ता ॥१॥
वांयां गेलें तें भजन । उभयतां लोभी मन ॥ध्रु॥
बहिर्मुख एके ठायीं । तैसें जालें तया दोहीं ॥२॥
माप तैसी गोणी । तुका ह्मणे रितीं दोन्ही ॥३॥

६७६

विड्वला रे तूं उदाराचा राव । विड्वला तूं जीव या जगाचा ॥१॥
विड्वला रे तूं उदाराची रासी । विड्वला तुजपाशीं सकळसिद्धी ॥ध्रु॥
विड्वला रे तुझें नाम बहु गोड । विड्वला रे कोड पुरविसी ॥२॥
विड्वला रे तुझें श्रीमुख चांगलें । विड्वला लागलें ध्यान मनीं ॥३॥
विड्वला रे वाचे बोला बहुरस । विड्वला रे सास घेतला जीवें ॥४॥

विड्डला रे शोक करीतसे तुका । विड्डला तूं ये कां झडकरी ॥५॥

६७७

बाहिर पडिलों आपुल्या कर्तव्यें । संसारासि जीवें वेटाळिलों ॥१॥
एकामध्यें एक नाहीं मिळों येत । ताक नवनीत निवडीलें ॥ध्रु.॥
जालीं दोनी नामें एका चि मथनीं । दुसरिया गुणीं वेगळालीं ॥२॥
तुका ह्मणे दाखविल्या मुक्ताफळीं । शिंपले चि स्वस्थळीं खुंटलिया ॥३॥

६७८

बरवा बरवा बरवा रे देवा तूं । जीवाहूनी आवडसी जीवा रे देवा तूं ॥१॥
पाहातां वदन संतुष्ट लोचन । जाले आइकतां गुण श्रवण रे देवा ॥ध्रु.॥
अष्टे अंगें तनु त्रिविध ताप गेला सीण । वर्णितां लक्षण रे देवा ॥२॥
मन जालें उन्नम अनुपम ग्रहण । तुकयाबंधु ह्मणे महिमा नेणें रे ॥३॥

६७९

सोलीव जें सुख अतिसुखाहुनि । उभें हें अंगणीं वैष्णवांच्या ॥१॥
वृंदावन सडे चौक रंग माळा । नाचे तो सोहोळा देखोनियां ॥ध्रु.॥
भूषणमंडित सदा सर्वकाळ । मुद्रा आणि माळ तुळसी कंठीं ॥२॥
नामओघ मुखीं अमृताचें सार । मस्तक पवित्र सहित रजें ॥३॥
तुका ह्मणे मोक्ष भक्ताचिया मना । नये हा वासना त्याची करी ॥४॥

६८०

तीर्थं केलीं कोटीवरी । नाहीं देखिली पंढरी ॥१॥
जळो त्याचें ज्यालेंपण । न देखे चि समचरण ॥ध्रु.॥
योग याग अनंत केले । नाहीं समचरण देखिले ॥२॥
तुका ह्मणे विड्डलपायीं । अनंत तीर्थं घडिलीं पाहीं ॥३॥

६८१

कोणतें कारण राहिलें यामुळें । जें म्यां तुज बळें कष्टवावें ॥१॥
नाहीं जात जीव नाहीं होत हानी । सहज तें मनीं आठवलें ॥ध्रु.॥
नाहीं कांहीं चिंता मरतो उपवासी । अथवा त्या ह्रैसी गाई व्हाव्या ॥२॥
हें तों तुज कळों येतसे अंतरीं । लाखणीक वरी साच भाव ॥३॥
तुका ह्मणे देवा नासिवंतासार्ती । पायांसवें तुटी करिती तुझ्या ॥४॥

६८२

रामा अयोध्येच्या राया । दिनानाथा रे सखया ॥१॥
पाप ताप विघ्न हरीं । दिनानाथा सुख करीं ॥ध्रु.॥
भिलटीचिया रे उच्छिष्टा । स्वीकारिसी रे तूं भ्रष्टा ॥२॥
मी तों सलगीचें मूल । तुका ह्मणे तू सखोल ॥३॥

६८३

तुजवरी ज्याचें मन । दरुषण दे त्याचें ॥१॥
कैसा जाती शुद्ध भाव । हात पाव ना वृत्ती ॥ध्रु.॥
अवधियांचा करुनि मेळा । तुज डोळां रोखिलें ॥२॥
तुका ह्मणे तुज आड । लपोनि कोड दावीं देवा ॥३॥

६८४

विश्वव्यापी माया । तिणें झाकुळिलें छाया ॥१॥
सत्य गेलें भोळ्यावारी । अविद्येची चाली थोरी ॥ध्रु.॥
आपुलें चि मन । करवी आपणां बंधन ॥२॥
तुका ह्मणे देवा । तुह्मी कोडीं हीं उगवा ॥३॥

६८५

पोटीं जन्मती रोग । तरि कां ह्यणावे आप्तवर्ग ॥१॥
रानीं वसती औषधी । तरि कां ह्यणाव्या निपराधी ॥२॥
तैसें शरीराचें नातें । तुका ह्यणे सर्व आप्तें ॥३॥

६८६

नव्हे शब्द एक देशी । सांडी गवशी कोणाला ॥१॥
जाली माझी वैखरी । विश्वंभरी व्यापक ॥ध्रु.॥
मोकलिलें जावें बाणें । भाता जेणे वाडलें ॥२॥
आतां येथें कैचा तुका । बोले सिका स्वामीचा ॥३॥

६८७

गायनाचे रंगीं । शक्ति अद्भुत हे अंगीं ॥१॥
हें तों देणें तुमचें देवा । घ्यावी अखंडित सेवा ॥ध्रु.॥
अंगीं प्रेमाचें भरतें । नाहीं उतार चढतें ॥२॥
तुका ह्यणे वाणी । नाम अमृताची खाणी ॥३॥

६८८

माप ह्यणे मी मवितें । भरी धणी ठेवी रितें ॥१॥
देवा अभिमान नको । माझेठायीं देऊं सकों ॥ध्रु.॥
देशी चाले सिका । रितें कोण लेखी रंका ॥२॥
हार्ती सूत्रदोरी । तुका ह्यणे त्याची थोरी ॥३॥

६८९

कोण सांगायास । गेलें होतें देशोदेश ॥१॥
नेलें वाऱ्या हार्ती माप । समर्थ तो माझा बाप ॥ध्रु.॥
कोणाची हे सत्ता । जाली वाचा वदविता ॥२॥
तुका ह्यणे या निश्चयें । माझे निरसलें भय ॥३॥

६९०

सकळिकांच्या पायां माझी विनवणी । मस्तक चरणीं ठेवीतसें ॥१॥
अहो श्रोते वक्ते सकळ ही जन । बरें पारखुन बांधा गांठी ॥ध्रु.॥
फोडिलें भांडार धन्याचा हा माल । मी तंव हामाल भारवाही ॥२॥
तुका ह्यणे चाली जाली चहूं देशी । उतरला कर्सी खरा माल ॥३॥

६९१

कोण त्याचा पार पावला धुंडितां । पुढें विचारितां विश्वंभरा ॥१॥
अणुरेणु सूक्ष्मस्थूळा पार नाहीं । श्रुती नेती त्या ही खुंटलिया ॥ध्रु.॥
फळांत कीटक येवढें आकाश । ऐसीं तरुवरास अनेक किती ॥२॥
दाविलें अनंतें अर्जुनासि पोटीं । आणीक त्या सृष्टि कृष्णलोक ॥३॥
तुका ह्यणे लागा संतांचिये कासे । ठाव घेतां कैसे वांचा जीवें ॥४॥

६९२

जें जें कांही करितों देवा । तें तें सेवा समर्पें ॥१॥
भेद नाहीं सर्वात्मना । नारायणा तुज मज ॥ध्रु.॥
आह्मी दुजें नेणों कोणा । हें चि मना मन साक्ष ॥२॥
तुका ह्यणे जगन्नाथा । हें अन्यथा नव्हे कीं ॥३॥

६९३

स्तुति करूं तरी नव्हे चि या वेदा । तेथें माझा धंदा कोणीकडे ॥१॥
परी हे वैखरी गोडावली सुखें । रसना रस मुखें इच्छीतसे ॥ध्रु.॥
रूप वर्णावया कोठें पुरे मती । रोमीं होती जाती ब्रह्मांडें हीं ॥२॥
तुका ह्यणे तूं ऐसा एक साचा । ऐसी तंव वाचा जाली नाहीं ॥३॥

६९४

तुज वर्णी ऐसा तुज विण नाही । दुजा कोणी तीहीं त्रिभुवर्नी ॥१॥
सहस्रमुखें शेष सिणला बापुडा । चिरलिया धडा जिह्वा त्याच्या ॥ध्रु.॥
अव्यक्ता अलक्षा अपारा अनंता । निर्गुणा सचिद नारायणा ॥२॥
रूप नाम घेसी आपुल्या स्वइच्छा । होसी भाव तैसा त्याकारणें ॥३॥
तुका ह्मणे जरी दाविसी आपणा । तरि च नारायणा कळों येसी ॥४॥

६९५

पूर आला आनंदाचा । लाटा उसळती प्रेमाच्या ॥१॥
बांधूं विड्वलसांगडी । पोहुनि जाऊं पैल थडी । अवघे जन गडी । घाला उडी भाई नो ॥ध्रु.॥
हें तों नाही सर्वकाळ । अमुप अमृतांचें जळ ॥२॥
तुका ह्मणे थोरा पुण्यें । ओघ आला पंथें येणें ॥३॥

६९६

आणीक दुसरें मज नाही आतां । नेमिलें या चित्तापासुनियां ॥१॥
पांडुरंग मनीं पांडुरंग ध्यानीं । जाग्रतीं स्वप्नीं पांडुरंग ॥ध्रु.॥
पडिलें वळण इंद्रियां सकळां । भाव तो निराळा नाही दुजा ॥२॥
तुका ह्मणे नेत्रीं केलें ओळखण । साजिरें तें ध्यान विटेवरी ॥३॥

६९७

मी तों सर्वभावे अनधिकारी । होइल कैसी परी नेणों देवा ॥१॥
पुराणींचे अर्थ आणितां मनास । होय कासावीस जीव माझा ॥ध्रु.॥
इंद्रियांचीं आह्मी पांगिलों अंकितें । त्यांचे रंगीं चित्त रंगलेंसे ॥२॥
एकाचें ही मज न घडे दमन । अवघीं नेमून कैसीं राखों ॥३॥
तुका ह्मणे मज तारीं पंढरीराया । नाही तरी वांयां गेलों दास ॥४॥

६९८

लक्ष्मनियां योगी पाहाती आभास । तें दिसे आह्मांस दृष्टीपुढें ॥१॥
कर दोनी कटी राहिलासे उभा । सांवळी हे प्रभा अंगकांती ॥ध्रु.॥
व्यापुनि वेगळें राहिलेंसे दुरी । सकळां अंतरीं निर्विकार ॥२॥
रूप नाही रेखा नाम ही जयासी । आपुला मानसीं शिव ध्याय ॥३॥
अंत नाही पार वर्णा नाही थार । कुळ याति शिर हस्त पाद ॥४॥
अचेत चेतलें भक्ताचिया सुखें । आपुल्या कौतुकें तुका ह्मणे ॥५॥

६९९

कैसें करूं ध्यान कैसा पाहों तुज । वर्म दावीं मज याचकासी ॥१॥
कैसी भक्ति करूं सांग तुझी सेवा । कोण्या भावें देवा आतुडसी ॥ध्रु.॥
कैसी कीर्ती वाणूं कैसा लक्षा आणूं । जाणूं हा कवण कैसा तुज ॥२॥
कैसा गाऊं गीतीं कैसा ध्याऊं चित्तीं । कैसी स्थिती मती दावीं मज ॥३॥
तुका ह्मणे जैसें दास केलें देवा । तैसें हें अनुभवा आणीं मज ॥४॥

७००

निगमाचें वन । नका शोधूं करूं सीण ॥१॥
या रे गौळियांचे घरीं । बांधलें तें दावें वरी ॥ध्रु.॥
पीडलेती भ्रमं । वाट न कळतां वर्म ॥२॥
तुका ह्मणे भार । माथा टाका अहंकार ॥३॥

७०१

मन वोळी मना । बुद्धि बुद्धी क्षण क्षणां ॥१॥
मी च मज राखण जालों । ज्याणें तेथें चि धरिलों ॥ध्रु.॥
जें जें जेथें उठी । तें तें तया हातें कुंटी ॥२॥
भांजिली खांजनी । तुका साक्ष उरला दोन्ही ॥३॥

७०२

ब्रह्म न लिपे त्या मेळें । कर्माअकर्मा वेगळें ॥१॥
तो चि एक तया जाणे । पावे अनुभविलें खुणें ॥ध्रु.॥
शोच अशौचाचे संधी । तन आळा तना चि मधीं ॥२॥
पापपुण्यां नाहीं ठाव । तुका ह्मणे सहज भाव ॥३॥

७०३

काय दरा करील वन । समाधान नाहीं जंव ॥१॥
तरी काय तेथें असती थोडीं । काय जोडी तयांसी ॥ध्रु.॥
रिगतां धांवा पेंवामध्यें । जोडे सिद्धि ते ठायीं ॥२॥
काय भस्म करील राख । अंतर पाख नाहीं तों ॥३॥
वर्णाआश्रमाचे धर्म । जाती श्रम जालिया ॥४॥
तुका ह्मणे सोंग पाश । निरसे आस तें हित ॥५॥

७०४

तें हीं नव्हे जें करितां कांहीं । ध्यातां ध्यार्यां तें ही नव्हे ॥१॥
तें ही नव्हे जें जाणवी जना । वाटे मना तें नव्हे ॥ध्रु.॥
त्रास मानिजे कांटाळा । अशुभ वाचाळा तें ही नव्हे ॥२॥
तें ही नव्हे जें भोंवतें भोंवे । नागवें धांवे तें ही नव्हे ॥३॥
तुका ह्मणे एक चि आहे । सहजिं पाहें सहज ॥४॥

७०५

बोल बोलतां वाटे सोपें । करणी करितां टीर कांपे ॥१॥
नव्हे वैराग्य सोपारें । मज बोलतां न वटे खरें ॥ध्रु.॥
विष खावें ग्रासोग्रासीं । धन्य तो चि एक सोसी ॥२॥
तुका ह्मणे करुनि दावी । त्याचे पाय माझे जीवीं ॥३॥

७०६

होईन भिकारी । पंढरीचा वारकरी ॥१॥
हा चि माझा नेम धर्म । अवघें विठोबाचें नाम ॥ध्रु.॥
हे चि माझी उपासना । लागन संतांच्या चरणा ॥२॥
तुका ह्मणे देवा । करीन ते भोळी सेवा ॥३॥

७०७

सांटविला हरी । जींहीं हृदयमंदिरीं ॥१॥
त्यांची सरली वेरझार । जाला सफळ व्यापार ॥ध्रु.॥
हरी आला हाता । मग केंची भय चिंता । तुका ह्मणे हरी । कांहीं उरों नेदी उरी ॥३॥

७०८

मोक्ष तुमचा देवा । तुझी दुर्लभ तो ठेवा ॥१॥
मज भक्तीची आवडी । नाहीं अंतरीं ते गोडी ॥ध्रु.॥
आपल्या प्रकारा । करा जतन दातारा ॥२॥
तुका ह्मणे भेटी । पुरे एक चि शेवटीं ॥३॥

७०९

नामपाठ मुक्ताफळांच्या ओवणी । हें सुख सगुणीं अभिनव ॥१॥
तरी आह्मी जालों उदास निर्गुणा । भक्तांचिया मना मोक्ष नये ॥ध्रु.॥
द्यावें घ्यावें ऐसें येथें उरे भाव । काय ठाया ठाव पुसोनियां ॥२॥
तुका ह्मणे आतां अभयदान करा । ह्मणा विश्वंभरा दिलें ऐसें ॥३॥

७१०

भवसिधूचें काय कोडें । दावी वाट चाले पुढें ॥१॥
तारूं भला पांडुरंग । पाय भिजों नेदी अंग ॥ध्रु.॥
मार्गें उतरिलें बहुत । पैल तिरीं साधुसंत ॥२॥

तुका ह्मणे लाग वेगें । जाऊं तयाचिया मागें ॥३॥

७११

नाहीं साजत हो मोठा । मज अळंकार खोटा ॥१॥
असें तुमचा रजरेण । संतां पार्यीची वाहाण ॥ध्रु॥
नाहीं स्वरूपी ओळखी । भक्तिभाव करीं देखीं ॥२॥
नाहीं शून्याकारी । क्षर ओळखी अक्षरीं ॥३॥
नाहीं विवेक या ठायीं । आत्मा अनात्मा काई ॥४॥
कांहीं नव्हे तुका । पांयां पडने हें ऐका ॥५॥

७१२

सत्य साच खरें । नाम विठोबाचें बरें ॥१॥
जेणें तुटती बंधनें । उभयलोकीं कीर्ति जेणें ॥ध्रु॥
भाव ज्याचे गांठी । त्यासी लाभ उठाउठी ॥२॥
तुका ह्मणे भोळा । जिंकुं जाणे कळिकाळा ॥३॥

७१३

सत्य तो आवडे । विकल्पानें भाव उडे ॥१॥
आह्मी तुमच्या कृपादानें । जाणों शुद्ध मंद सोनें ॥ध्रु॥
आला भोग अंगा । न लवूं उसीर त्या त्यागा ॥२॥
तुका ह्मणे देवा । अंजन ते तुझी सेवा ॥३॥

७१४

करावें चिंतन । तें चि बरें न भेटून ॥१॥
बरवा अंगीं राहे भाव । तो गे तो चि जाणा देव ॥ध्रु॥
दर्शनाची उरी । अवस्था चि अंग धरी ॥२॥
तुका ह्मणे मन । तेथें सकळ कारण ॥३॥

७१५

जें जें जेथें पावे । तें तें समर्पावें सेवे ॥१॥
सहज पूजा या चि नांवें । गळित अभिमानें व्हावें ॥ध्रु॥
अवघें भोगितां गोसावी । आदीं आवसानां जीवी ॥२॥
तुका ह्मणे सिण । न धरितां नव्हे भिन्न ॥३॥

७१६

नसे तरी मनो नसो । परी वाचे तरी वसो ॥१॥
देह पडो या चिंतनें । विडलनामसंकीर्तनें ॥ध्रु॥
दंभस्थिती भलत्या भावें । मज हरिजन ह्मणावें ॥२॥
तुका ह्मणे काळें तरी । मज सांभाळील हरी ॥३॥

७१७

नये जरी कांहीं । तरी भलतें चि वाहीं ॥१॥
ह्मणविल्या ढास । कोण न धरी वेठीस ॥ध्रु॥
समर्थाच्या नांवें । भलतैसें विकावें ॥२॥
तुका ह्मणे सत्ता । वरी असते बहुतां ॥३॥

७१८

न संडवे अन्न । मज न सेववे वन ॥१॥
ह्मणउनी नारायणा । कीव भाकितों करुणा ॥ध्रु॥
नाहीं अधिकार । कांहीं घोकाया अक्षर ॥२॥
तुका ह्मणे थोडें । आयुष्य अवघें चि कोडें ॥३॥

७१९

एकांची उत्तरे । गोड अमृत मधुरे ॥१॥
ऐशा देवाच्या विभुती । भिन्न प्रारब्धाची गती ॥ध्रु.॥
एकांची वचने । कडु अत्यंत तीक्ष्णे ॥२॥
प्रकाराचे तीन । तुका ह्मणे केले जन ॥३॥

७२०

वचने ही नाड । न बोले ते मुके खोड ॥१॥
दोही वेगळे ते हित । बोली अबोलणी नीत ॥ध्रु.॥
अंधार प्रकाशी । जाय दिवस पावे निशी ॥२॥
बीज पृथिवीच्या पोटी । तुका ह्मणे दावी दृष्टी ॥३॥

७२१

विचारा वांचून । न पवीजे समाधान ॥१॥
देह त्रिगुणांचा बांधा । माजी नाही गुण सुदा ॥ध्रु.॥
देवाचिये चाडे । देवा द्यावे जे जे घडे ॥२॥
तुका ह्मणे होते । बहु गोमटे उचिते ॥३॥

७२२

तुटे भवरोग । संचितक्रियमाणभोग ॥१॥
ऐसें विठोबाचे नाम । उच्चारितां खंडे जन्म ॥ध्रु.॥
वसों न सके पाप । पळे त्रिविध तो ताप ॥२॥
तुका ह्मणे माया । होय दासी लागे पायां ॥३॥

७२३

मुसावले अंग । रंगीं मेळविला रंग ॥१॥
एकीं एक दृढ जाले । मुळा आपुलिया आले ॥ध्रु.॥
सागरीं थेंबुडा । पडिल्या निवडे कोण्या वाटा ॥२॥
तुका ह्मणे नवे । नव्हे जाणावे हे देवे ॥३॥

७२४

अनुतापे दोष । जाय न लगतां निमिष ॥१॥
परि तो राहे विसावला । आदीं अवसानीं भला ॥ध्रु.॥
हे चि प्रायश्चित्त । अनुतापीं न्हाय चित्त ॥२॥
तुका ह्मणे पापा । शिवों नये अनुतापा ॥३॥

७२५

चहू आश्रमांचे धर्म । न राखतां जोडे कर्म ॥१॥
तैसी नव्हे भोळी सेवा । एक भाव चि कारण देवा ॥ध्रु.॥
तपे इंद्रियां आघात । क्षणे एका वाताहात ॥२॥
मंत्र चळे थोडा । तरि धड चि होय वेडा ॥३॥
व्रते करितां सांग । तरी एक चुकतां भंग ॥४॥
धर्म सत्त्व चि कारण । नाही तरी केला सिण ॥५॥
भूतदयेसि आघात । उंचनिच वाताहात ॥६॥
तुका ह्मणे दुजे । विधिनिषेधाचे ओझे ॥७॥

७२६

सोडिला संसार । माया तयावरि फार ॥१॥
धांवत चाले मार्गे मार्गे । सुखदुःख साहे अंगे ॥ध्रु.॥
याने घ्यावे नाम । तीसीकरणे त्याचे काम ॥२॥
तुका ह्मणे भोळी । विडलकृपेची कोंवळी ॥३॥

७२७

बैसों खेळू जेवूं । तेथे नाम तुझे गाळूं ॥१॥

रामकृष्णनाममाळा । घालूं ओवुनियां गळा ॥ध्रु.॥
विश्वास हा धरूं । नाम बळकट करूं ॥२॥
तुका ह्मणे आतां । आह्मां जीवन शरणागतां ॥३॥

७२८

पार्टी पोटीं देव । कैचा हरिदासां भेव ॥१॥
करा आनंदें कीर्तन । नका आशंकितमन ॥ध्रु.॥
एथें कोठें काळ । करील देवापार्शीं बळ ॥२॥
तुका ह्मणे धनी । सपुरता काय वाणी ॥३॥

७२९

मनोमय पूजा । हे चि पढीयें केशीराजा ॥१॥
घेतो कल्पनेचा भोग । न मानेती बाह्य रंग ॥ध्रु.॥
अंतरींचें जाणे । आदिवर्तमान खुणे ॥२॥
तुका ह्मणे कुडें । कोठें सरे त्याच्या पुढें ॥३॥

७३०

जाणे भक्तीचा जिह्वाळा । तो चि देवीचा पुतळा ॥१॥
आणीक नये माझ्या मना । हो का पंडित शाहाणा ॥ध्रु.॥
नामरूपीं जडलें चित्त । त्याचा दास मी अंकित ॥२॥
तुका ह्मणे नवविध । भक्ति जाणे तो चि शुद्ध ॥३॥

७३१

याजसाठीं वनांतरा । जातों सांडुनियां घरा ॥१॥
माझें दिठावेल प्रेम । बुद्धि होईल निष्काम ॥ध्रु.॥
अद्वैताची वाणी । नाहीं ऐकत मी कार्नी ॥२॥
तुका ह्मणे अहं ब्रह्म । आड येऊं नेदीं भ्रम ॥३॥

७३२

बुडतां आवरीं । मज भवाचे सागरीं ॥१॥
नको मानूं भार । पाहों दोषांचे डोंगर ॥ध्रु.॥
आहे तें सांभाळीं । तुझी कैसी ब्रीदावळी ॥२॥
तुका ह्मणे दोषी । मी तों पातकांची राशी ॥३॥

७३३

अक्षई तें झालें । आतां न मोडे रचिलें ॥१॥
पाया पडिला खोले ठायीं । तेथें पुढें चाली नाहीं ॥ध्रु.॥
होतें विखुरलें । ताळा जमे झडती आलें ॥२॥
तुका ह्मणे बोली । पुढें कुंटित चि जाली ॥३॥

७३४

तुझे थोर थोर । भक्त करिती विचार ॥१॥
जपतपादि साधनें । मज चिंतवेना मनें ॥ध्रु.॥
करुणावचनें । म्यां भाकावीं तुह्मां दीनें ॥२॥
तुका ह्मणे घेईं । माझें थोडें फार ठायीं ॥३॥

७३५

लावुनि काहाळा । सुखें करितों सोहोळा ॥१॥
सादवीत गेलों जना । भय नाहीं सत्य जाणां ॥ध्रु.॥
गात नाचत विनोदें । टाळघागऱ्यांच्या छंदें ॥२॥
तुका ह्मणे भेव । नाहीं पुढें येतो देव ॥३॥

७३६

मुक्त कासया ह्मणावें । बंधन तें नाहीं ठावें ॥१॥
सुखें करितों कीर्तन । भय विसरलें मन ॥ध्रु.॥

देखिजेना नास । घालूं कोणावरी कास ॥२॥
तुका ह्मणे साहे । देव आहे तैसा आहे ॥३॥

७३७

ओनाम्याच्या काळें । खडें मांडविलें बाळें ॥१॥
तें चि पुढें पुढें काई । मग लागलिया सोई ॥ध्रु.॥
रज्जु सर्प होता । तोंवरी चि न कळतां ॥२॥
तुका ह्मणे साचें । भय नाही बागुलाचें ॥३॥

७३८

आतां पुढें धरीं । माझे आठव वैखरी ॥१॥
नको बडबडूं भांडे । कांहीं वाउगें तें रांडें ॥ध्रु.॥
विट्टल विट्टल । ऐसे सांडुनियां बोल ॥२॥
तुका ह्मणे आण । तुज स्वामीची हे जाण ॥३॥

७३९

काय नव्हे करितां तुज । आतां राखें माझी लाज ॥१॥
मी तों अपराधाची राशी । शिखा अंगुष्ट तोंपाशीं ॥ध्रु.॥
त्राहें त्राहें त्राहें । मज कृपादृष्टी पाहें ॥२॥
तुका ह्मणे देवा । सत्या घ्यावी आतां सेवा ॥३॥

७४०

वंदीन मी भूतें । आतां अवर्धी चि समस्तें ॥१॥
तुमची करीन भावना । पदोपदीं नारायणा ॥ध्रु.॥
गाळुनियां भेद । प्रमाण तो ऐसा वेद ॥२॥
तुका ह्मणे मग । नव्हे दुजयाचा संग ॥३॥

७४१

पूजा पुज्यमान । कथे उभे हरिजन ॥१॥
ज्याची कीर्ती वाखाणित्ती । तेथें ओतली ते मुर्ती ॥ध्रु.॥
देहाचा विसर । केला आनंदें संचार ॥२॥
गेला अभिमान । लाज बोळविला मान ॥३॥
शोक मोह चिंता । याची नेणती ते वार्ता ॥४॥
तुका ह्मणे सखे । विठोबा च ते सारिखे ॥५॥

७४२

भाव तैसें फळ । न चले देवापाशीं बळ ॥१॥
धांवे जातीपाशीं जाती । खुण येरयेरां चित्तीं ॥ध्रु.॥
हिरा हिरकणी । काढी आंतुनि आहिरणी ॥२॥
तुका ह्मणे केलें । मन शुद्ध हें चांगलें ॥३॥

७४३

वरि बोला रस । कथी ज्ञान माजी फोस ॥१॥
ऐसे लटिके जे ठक । तयां येहे ना पर लोक ॥ध्रु.॥
परिस एक सांगे । अंगा धुळी हे न लगे ॥२॥
तुका ह्मणे हाडें । कुतऱ्या लाविलें झगडें ॥३॥

७४४

हे चि तुझी पूजा । आतां करीन केशीराजा ॥१॥
अवर्धी तुझींच हें पदें । नमस्कारीन अभेदें ॥ध्रु.॥
न वर्जितदिशा । जाय तेथें चि सरिसा ॥२॥
नव्हे एकदेशी । तुका ह्मणे गुणदोषीं ॥३॥

७४५

आपलें तों कांहीं । येथें सांगिजेसें नाही ॥१॥
परि हे वाणी वायचळ । छंद करविते बरळ ॥ध्रु.॥
पंचभूतांचा हा मेळा । देह सत्यत्वे निराळा ॥२॥
तुका ह्मणे भुली । इच्या उफराट्या चाली ॥३॥

७४६

विड्डल नावाडा फुकाचा । आळविल्या साटीं वाचा ॥१॥
कटीं कर जैसे तैसे । उभा राहिला न बैसे ॥ध्रु.॥
न पाहे सिदोरी । जाती कुळ न विचारी ॥२॥
तुका ह्मणे भेटी । हाका देतां उठाउठीं ॥३॥

७४७

कृपावंत किती । दीनें बहु आवडती ॥१॥
त्यांचा भार वाहे माथां । करी योगक्षेमचिंता ॥ध्रु.॥
भुलें नेदी वाट । करीं धरुनि दावी नीट ॥२॥
तुका ह्मणे जीवें । अनुसरतां एका भावें ॥३॥

७४८

नेणती वेद श्रुति कोणी । आह्मां भाविकां वांचुनी ॥१॥
रूप आवडे आह्मांशी । तैसी जोडी हृषीकेशी ॥ध्रु.॥
आह्मीं भावें बळिवंत । तुज घालूं हृदयांत ॥२॥
तुका ह्मणे तुज धाक । देतां पावसील हाक ॥३॥

७४९

मन गुंतलें लुलयां । जाय धांवोनि त्या ठाया ॥१॥
मार्गें परती तो बळी । शूर एक भूमंडळीं ॥ध्रु.॥
येऊनियां घाली घाला । नेणों काय होई तुला ॥२॥
तुका ह्मणें येणें । बहु नाडिले शाहाणे ॥३॥

७५०

घेईं माझे वाचे । गोड नाम विठोबाचें ॥१॥
तुह्मी घ्या रे डोळे सुख । पाहा विठोबाचें मुख ॥ध्रु.॥
तुह्मी एका रे कान । माझ्या विठोबाचे गुण ॥२॥
मना तेथें धांव घेईं । राहें विठोबाचे पार्यीं ॥३॥
तुका ह्मणे जीवा । नको सोडूं या केशवा ॥४॥

७५१

धणी न पुरे गुण गातां । रूप दृष्टी न्याहाळितां ॥१॥
बरवा बरवा पांडुरंग । कांति सांवळी सुरंग ॥ध्रु.॥
सर्वमंगळाचें सार । मुख सिद्धीचें भांडार ॥२॥
तुका ह्मणे सुखा । अंतपार नाही लेखा ॥३॥

७५२

जरी मी नव्हतों पतित । तरि तूं पावन कैचा येथ ॥१॥
ह्मणोनि माझे नाम आधीं । मग तूं पावन कृपानिधी ॥ध्रु.॥
लोहो महिमान परिसा । नाही तरीं दगड जैसा ॥२॥
तुका ह्मणे याचकभावें । कल्पतरु मान पावे ॥३॥

७५३

एक भाव चितीं । तरीं न लगे कांहीं युक्ती ॥१॥
कळों आलें जीवें । मज माझियाचि भावें ॥ध्रु.॥
आठव चि पुरे । सुख अवघें मोहो रे ॥२॥

तुका ह्मणे मन । पूजा इच्छी नारायण ॥३॥

७५४

मज संतांचा आधार । तूं एकलें निर्विकार ॥१॥
पाहा विचारुनि देवा । नको आह्मांसवें दावा ॥ध्रु.॥
तुज बोल न बोलवे । आह्मां भांडायाची सवे ॥२॥
तुका ह्मणे तरी । ऐक्यभाव उरे उरी ॥३॥

७५५

तुज मागणें तें देवा । आह्मां तुझी चरणसेवा ॥१॥
आन नेघों देसी तरी । रिद्धि सिद्धि मुक्ति चारी ॥ध्रु.॥
संतसंगति सर्वकाल । थोर प्रेमाचा सुकाल ॥२॥
तुका ह्मणे नाम । तेणें पुरे माझें काम ॥३॥

७५६

तुझा शरणागत । जन्मोजन्मीचा अंकित ॥१॥
आणीक नेणें कांहीं हेवा । तुजवांचूनि केशवा ॥ध्रु.॥
हें चि माझें गाणें । तुझें नामसंकीर्तन ॥२॥
तुझ्या नामाचीं भूषणें । तुका म्हणे ल्यालों लेणें ॥३॥

७५७

उतरलों पार । सत्य झाला हा निर्धार ॥१॥
तुझें नाम धरिलें कंठीं । केली संसारासी तुटी ॥ध्रु.॥
आतां नव्हे बाधा । कोणेविशीं कांहीं कदा ॥२॥
तुका ह्मणे कांहीं । आतां उरलें ऐसें नाहीं ॥३॥

७५८

क्रियामतिहीन । एक मी गा तुझें दीन ॥१॥
देवा करावा सांभाळ । वारीं माझी तळमळ ॥ध्रु.॥
नको माझे ठार्यीं । गुणदोष घालूं कांहीं ॥२॥
अपराधाच्या कोटी । तुका ह्मणे घालीं पोटीं ॥३॥

७५९

नाहीं निर्मळ जीवन । काय करील साबण ॥१॥
तैसी चित्तशुद्धि नाही । तेथें बोध करील काई ॥ध्रु.॥
वृक्ष न धरी पुष्पफळ । काय करील वसंतकाल ॥२॥
वांजे न होती लेकरें । काय करावें भ्रतारें ॥३॥
नपुंसका पुरुषासी । काय करील बाइल त्यासी ॥४॥
प्राण गेलिया शरीर । काय करील वेव्हार ॥५॥
तुका ह्मणे जीवनेविण । पीक नव्हे नव्हे जाण ॥६॥

७६०

नवां नवसांचीं । जालों तुह्मासी वाणीचीं ॥१॥
कोण तुझें नाम घेतें । देवा पिंडदान देतें ॥ध्रु.॥
कोण होतें मागें पुढें । दुजें बोलाया रोकडें ॥२॥
तुका ह्मणे पांडुरंगा । कोणा घेतासि वो संग्गा ॥३॥

७६१

एका बीजा केला नास । मग भोगेल कणीस ॥१॥
कळे सकळां हा भाव । लाहानथोरांवरी जीव ॥ध्रु.॥
लाभ नाहीं फुकासाठीं । केल्यावीण जीवासाठीं ॥२॥
तुका ह्मणे रणीं । जीव देतां लाभ दुणी ॥३॥

७६२

आयुष्य गेलें वांयांविण । थोर झाली नागवण ॥१॥
आतां धांवें धांवें तरी । काय पाहातोसि हरी ॥ध्रु.॥
माझे तुझे या चि गती । दिवस गेले तोंडीं माती ॥२॥
मन वाव घेऊं नेदी । बुडवूं पाहे भवनदी ॥३॥
पडिला विषयाचा घाला । तेणें नागविलें मला ॥४॥
शरण आलों आतां धांवें । तुका ह्मणे मज पावें ॥५॥

७६३

सोसोनि विपत्ती । जोडी दिली तुझे हातीं ॥१॥
त्याचा हा चि उपकार । अंतीं आह्माशीं वेव्हार ॥ध्रु.॥
नामरूपा केला ठाव । तुज कोण ह्मणतें देव ॥२॥
तुका ह्मणे हरी । तुज ठाव दिला घरीं ॥३॥

७६४

आपुलें मागतां । काय नाहीं आह्मां सत्ता ॥१॥
परि या लौकिकाकारणें । उरीं ठेविली बोलणें ॥ध्रु.॥
ये चि आतां घडी । करूं बैसों ते ची फडी ॥२॥
तुका ह्मणे करितों तुला । ठाव नाहींसें विड्डला ॥३॥

७६५

असो आतां किती । तुज यावें काकुलती ॥१॥
माझें प्रारब्ध हें गाढें । तूं बापुडें तयापुढें ॥ध्रु.॥
सोडवीन आतां । ब्रीदें तुझीं पंढरीनाथा ॥२॥
तुका ह्मणे बळी । तो गांढ्याचे कान पिळी ॥३॥

७६६

काय नव्हे केलें । एका चिंतितानें विड्डलें ॥१॥
सर्व- साधनांचें सार । भवसिंधु उतरी पार ॥ध्रु.॥
योगायागतपें । केलीं तयानें अमुपें ॥२॥
तुका म्हणे जपा । मंत्र तीं अक्षरी सोपा ॥३॥

७६७

हो कां दुराचारी । वाचे नाम जो उच्चारी ॥१॥
त्याचा दास मी अंकित । कायावाचामनेंसहित ॥ध्रु.॥
नसो भाव चित्तीं । हरिचे गुण गातां गीतीं ॥२॥
करी अनाचार । वाचे हरिनामउच्चार ॥३॥
हो कां भलतें कुळ । शुचि अथवा चांडाळ ॥४॥
ह्मणवी हरिचा दास । तुका ह्मणे धन्य त्यास ॥५॥

७६८

हाकेसरिसी उडी । घालूनियां स्तंभ फोडी ॥१॥
ऐसी कृपावंत कोण । माझे विठाईवांचून ॥ध्रु.॥
करितां आठव । धांवोनियां घाली कव ॥२॥
तुका ह्मणे गीती गातां । नामें द्यावी सायुज्यता ॥३॥

७६९

लोह चुंबकाच्या बळें । उभें राहिलें निराळें ॥१॥
तैसा तूं चि आह्मांठायीं । खेळतोसी अंतर्बाहीं ॥ध्रु.॥
भक्ष अग्नीचा तो दोरा । त्यासि वांचवी मोहरा ॥२॥
तुका ह्मणे अधीलपणें । नेली लांकडें चंदनें ॥३॥

७७०

डोई वाढवूनि केश । भूतें आणिती अंगास ॥१॥
तरी ते नव्हति संतजन । तेथें नाहीं आत्मखुण ॥ध्रु.॥
मेळवूनि नरनारी । शकुन सांगती नानापरी ॥२॥
तुका ह्मणे मैद । नाहीं त्यापासीं गोविंद ॥३॥

७७१

गाढवाचे घोडे । आह्मी करुं दृष्टीपुढें ॥१॥
चघळी वाहाणा । माघारिया बांडा सुना ॥ध्रु.॥
सोंगसंपादनी । तरि करुं शुद्ध वाणी ॥२॥
तुका ह्मणे खळ । करुं समयीं निर्मळ ॥३॥

७७२

बाईल मेली मुक्त जाली । देवें माया सोडविली ॥१॥
विठो तुझें माझें राज्य । नाहीं दुसऱ्याचें काज ॥ध्रु.॥
पोर मेलें बरें जालें । देवें मायाविरहित केलें ॥२॥
माता मेली मज देखतां । तुका ह्मणे हरली चिंता ॥३॥

७७३

योग तप या चि नावें । गळित व्हावें अभिमानें ॥१॥
करणें तें हें चि करा । सत्यें बरा व्यापार ॥ध्रु.॥
तरि खंडे येरझार । निघे भार देहाचा ॥२॥
तुका ह्मणे मानामान । हें बंधन नसावें ॥३॥

७७४

करी संध्यास्नान । वारी खाउनियां अन्न ॥१॥
तया नाहीं लाभहानी । आदा वेंचाचिये मानीं ॥ध्रु.॥
मजुराचें धन । विळा दोर चि जतन ॥२॥
तुका ह्मणे नाहीं । अधीरासी देव कांहीं ॥३॥

७७५

वाखर घेउनि आलें । त्यासी तरवारेंणें हालें ॥१॥
नव्हे आपुलें उचित । करुनि टाकावें फजित ॥ध्रु.॥
अंगुळिया मोडी । त्यासी काय सिलें घोडी ॥२॥
नपुंसकासाठीं । तुका ह्मणे न लगे जेठी ॥३॥

७७६

वर्णाश्रम करिसी चोख । तरि तूं पावसी उत्तम लोक ॥१॥
तुजला तें नाहीं ठावें । जेणें अंगें चि ब्रह्म व्हावें ॥ध्रु.॥
जरि तूं जालासी पंडित । करिसी शब्दाचें पांडित्य ॥२॥
गासी तान मान बंध । हाव भाव गीत छंद ॥३॥
जाणसील तूं स्वतंत्र । आगमोक्त पूजायंत्र ॥४॥
साधनाच्या ओढी । डोळियांच्या मोडामोडी ॥५॥
तुका ह्मणे देहीं । संत जाहाले विदेही ॥६॥

७७७

प्रेमसूत्र दोरी । नेतो तिकडे जातो हरी ॥१॥
मनेंसहित वाचा काया । अवघें दिलें पंढरीराया ॥ध्रु.॥
सत्ता सकळ तया हातीं । माझी कीव काकुलती ॥२॥
तुका ह्मणे ठेवी तैसें । आह्मी राहों त्याचे इच्छे ॥३॥

७७८

पाववील ठाया । पांडुरंग चिंतिलिया ॥१॥
त्यासी चिंतिलिया मनीं । चित्ता करी गंवसणी ॥ध्रु.॥

पावावया फळ । अंगीं असावें हें बळ ॥२॥
तुका ह्मणे तई । सिद्धि वोळगती पारीं ॥३॥

७७९

धन्य भावशीळ । ज्याचें हृदय निर्मळ ॥१॥
पूजी प्रतिमेचे देव । संत ह्मणती तेथें भाव ॥ध्रु॥
विधिनिषेध नेणती । एक निष्ठा धरुनी चितीं ॥२॥
तुका ह्मणे तैसें देवा । होणें लागे त्यांच्या भावा ॥३॥

७८०

आधीं च आळशी । वरी गुरुचा उपदेशी ॥१॥
मग त्या कैची आडकाठी । विधिनिषेधाची भेटी ॥ध्रु॥
नाचरवे धर्म । न करवे विधिकर्म ॥२॥
तुका ह्मणे ते गाढव । घेती मनासवें धांव ॥३॥

७८१

नाचे टाळी पिटी । प्रेमें अंग धरणीं लोटी ॥१॥
माझे सखे ते सज्जन । भोळे भाविक हरिजन ॥ध्रु॥
न धरिती लाज । नाहीं जनासवें काज ॥२॥
तुका ह्मणे दाटे । कंठ नेत्रीं जळ लोटे ॥३॥

७८२

टिळा टोपी माळा देवाचें गवाळें । वागवी वोंगळ पोटासाठीं ॥१॥
तुळसी खोवी कार्नी दर्भ खोवी शेंडी । लटिकी धरी बोंडी नासिकाची ॥ध्रु॥
कीर्तनाचे वेळे रडे पडे लोळे । प्रेमेंविण डोळे गळताती ॥२॥
तुका ह्मणे ऐसे मावेचे मइंद । त्यांपाशीं गोविंद नाहीं नाहीं ॥३॥

७८३

धन्य देहूं गांव पुण्य भूमि ठाव । तेथें नांदे देव पांडुरंग ॥१॥
धन्य क्षेत्रवासी लोक दइवाचे । उच्चारिती वाचे नामघोष ॥ध्रु॥
कर कटी उभा विश्वाचा जनिता । वामांगीं ते माता रखुमादेवी ॥२॥
गरुड पारीं उभा जोडुनियां कर । अश्वत्थ समोर उत्तरामुख ॥३॥
दक्षिणे शंकर लिंग हरेश्वर । शोभे गंगातीर इंद्रायणी ॥४॥
लक्ष्मीनारायण बल्लाळाचें वन । तेथें अधिष्ठान सिद्धेश्वर ॥५॥
विघ्नराज द्वारीं बहिरव बाहेरी । हनुमंत शेजारीं सहित दोघे ॥६॥
तेथें दास तुका करितो कीर्तन । हृदयीं चरण विठोबाचे ॥७॥

शाक्तावर - अभंग १३

७८४

टंवकारुनि दृष्टी लावुनियां रंग । दावी झगमग डोळ्यांपुढें ॥१॥
ह्मणती शिष्यासी लागली समाधी । लटकी चि उपाधी झकविती ॥ध्रु॥
दीपाचिया ज्योती कोंडियेलें तेज । उपदेश सांजरात्रीमाजी ॥२॥
रांगोळिया चौक शृंगारुनी वोजा । आवरण पूजा यंत्र करी ॥३॥
पडदा लावोनियां दीप चहूं कोनीं । बैसोनि आसनीं मुद्रा दावी ॥४॥
नैवेद्यासी ह्मणे करावें पक्वान्न । पात्रासी दिव्यान्न परवडी ॥५॥
जाला उपदेश कवळ घ्या रे मुखीं । आपोशन शेखीं बुडविलें ॥६॥
पाषांड करोनि मांडिली जीविका । बुडवी भाविकां लोकांप्रती ॥७॥
कायावाचामनें सोडवी संकल्प । गुरु गुरु जप प्रतिपादी ॥८॥
शुद्ध परमार्थ बुडविला तेणें । गुरुत्वभूषणें भोग भोगी ॥९॥
विधीचा ही लोप बुडविला वेद । शास्त्रांचा ही बोध हरविला ॥१०॥
योगाची धारणा नाहीं प्राणायाम । सांडी यम नेम नित्यादिक ॥११॥
वैराग्याचा लोप हरिभजनीं विक्षेप । वाढविलें पाप मतिलंडें ॥१२॥

तुका ह्मणे गेलें गुरुत्व गुखाडी । पूर्वजांसी धाडी नर्कवासा ॥१३॥

७८५

शाक्त गधडा जये देशीं । तेथें राशी पापाच्या ॥१॥
सुकृताचा उदो केला । गोंधळ घाला इंद्रियें ॥ध्रु.॥
क्रोधरूपें वसे काम । तीचें नाम जपतसे ॥२॥
मद्यभक्षण मांगिण जाती । विटाळ धितीं सांटविला ॥३॥
स्तवुनियां पूजी रांड । न लजे भांड दाढीसी ॥४॥
तुका ह्मणे भगवती । नेइल अंतीं आपणापें ॥५॥

७८६

राजा प्रजा द्वाड देश । शाक्त वास करिती तो ॥१॥
अधर्माचें उबड पीक । धर्म रंक त्या गांवीं ॥ध्रु.॥
न पिके भूमि कांपे भारें । मेघ वारें पीतील ॥२॥
तुका ह्मणे अवधीं दुःखें । येती सुखें वस्तीसी ॥३॥

७८७

ऐसें कलियुगाच्या मुळें । जालें धर्माचें वाटोळें ॥१॥
सांडुनियां रामराम । ब्राह्मण ह्मणती दोमदोष ॥ध्रु.॥
शिवों नये तीं निर्ळीं । वस्त्रें पांघरती काळीं ॥२॥
तुका ह्मणे वृत्ति । सांडुनि गदा मागत जाती ॥३॥

७८८

अवध्या पापें घडला एक । उपासक शक्तीचा ॥१॥
त्याचा विटाळ नको अंगा । पांडुरंगा माझिया ॥ध्रु.॥
काम क्रोध मद्य अंगीं । रंगला रंगीं अवगुणी ॥२॥
करितां पाप न धरी शंका । ह्मणे तुका कोणी ही ॥३॥

७८९

वारितां बळें धरितां हातीं । जुलुमें जाती नरकामधीं ॥१॥
रंडीदासाप्रति कांहीं । उपदेश तो ही चालेना ॥ध्रु.॥
जन्म केला वाताहात । थोर घात येठार्यीं ॥२॥
तुका ह्मणे पंढरीनाथा । तुझी कथा दूषीती ॥३॥

७९०

शाक्तांची शूकरी माय । विष्टा खाय बिदीची ॥१॥
तिची त्या पडली सवे । मागें धावें ह्मणोनि ॥ध्रु.॥
शाक्तांची गाढवी माय । भुंकत जाय वेसदारा ॥२॥
तुका ह्मणे शिदळीचे । बोलतां वाचे निंद्य ते ॥३॥

७९१

हरिहर सांडूनि देव । धरिती भाव क्षुल्लकीं ॥१॥
एका त्यांची विटंबणा । देवपणा भक्तांची ॥ध्रु.॥
अंगीं कवडे घाली गळां । परडी कळाहीन हातीं ॥२॥
गळां गांठा हिंडें दारीं । मनुष्य परी कुतरीं तीं ॥३॥
माथां सेंदुर दांत खाती । जेंगट हातीं सटवीचें ॥४॥
पूजिती विकट दोंद । पशु सोंड गजाची ॥५॥
ऐशा छंदें चुकलीं वाटा । भाव खोटा भजन ॥६॥
तुका ह्मणे विष्णुशिवा । वांचुनि देवा भजती ती ॥७॥

७९२

कांद्यासाठी जालें ज्ञान । तेणें जन नाडिलें ॥१॥
ऐकाकाम क्रोध बुचबुची । भुंके पुची व्यालीची ॥ध्रु.॥

पूजेलागीं द्रव्य मागे। काय सांगे शिष्यातें ॥२॥
तुका ह्मणे कैचें ब्रह्म । अवघा भ्रम विषयांचा ॥३॥

७९३

सांडुनियां पंढरीराव । कवणातें ह्मणों देव ॥१॥
बहु लाज वाटे चित्ता । आणिकांतें देव ह्मणतां ॥ध्रु॥
सांडुनियां हिरा । कोणें वेचाव्या त्या गारा ॥२॥
तुका ह्मणे हरिहर । ऐसी सांडुनियां धुर ॥३॥

७९४

बहुतें गेलीं वायां । न भजतां पंढरीराया ॥१॥
करिती कामिकांची सेवा । लागोन मागोन खात्या देवा ॥ध्रु॥
अवधियांचा धनी । त्यासी गेलीं विसरोनि ॥२॥
तुका ह्मणे अंती । पडती यमाचिया हार्ती ॥३॥

७९५

असो आतां ऐसा धंदा । तुज गोविंदा आठवूं ॥१॥
रक्षिता तूं होसी जरी । तरि काय येरीं करावें ॥ध्रु॥
काया वाचा मन पार्यीं । राहे ठायीं करूं तें ॥२॥
तुका ह्मणे गाइन गीतीं । रूप चित्तीं धरुनियां ॥३॥

७९६

नाहीं आह्मी विष्णुदास । करीत आस कोणांची ॥१॥
कां हे नष्ट करिती निंदा । नेणों सदा आमुची ॥ध्रु॥
असों भलते ठायीं मनें । समाधानें आपुलिया ॥२॥
तुका ह्मणे करूं देवा । तुझी सेवा धंदा तो ॥३॥

॥१९३॥

७९७

पाखांड्यांनीं पाठी पुरविला दुमाला । तेथें मी विड्वला काय बोलों ॥१॥
कांद्याचा खाणार चोजवी कस्तुरी । आपुलें भिकारी अर्थ नेणे ॥ध्रु॥
न कळे तें मज पुसती छळूनी । लागतां चरणीं न सोडिती ॥२॥
तुझ्या पांयांविण दुजें नेणें कांहीं । तूं चि सर्वाठायीं एक मज ॥३॥
तुका ह्मणे खीळ पडो त्यांच्या तोंडा । किती बोलों भांडां वादकांशीं ॥४॥

७९८

कलियुगीं कवित्व करिती पाषांड । कुशळ हे भांड बहु जाले ॥१॥
द्रव्य दारा चित्तीं प्रजांची आवडी । मुखें बडबडी कोरडा चि ॥ध्रु॥
डंव करी सोंग मानावया जग । मुखें बोले त्याग मनीं नाहीं ॥२॥
वेदाज्ञे करोनि न करिती स्वहित । नव्हती अलिप्त देहाहुनी ॥३॥
तुका ह्मणे दंड साहील यमाचे । न करी जो वाचे बोले तैसें ॥४॥

७९९

विषयाचें सुख एथें वाटे गोड । पुढें अवघड यमदंड ॥१॥
मारिती तोडिती झोडिती निष्ठुर । यमाचे किंकर बहुसाल ॥ध्रु॥
असिपत्रीं तरुवरखैराचे विंगळ । निघतील ज्वाळ तेलपाकीं ॥२॥
तप्तभूमीवरि लोळविती पाहीं । अग्निस्तंभ बाहीं कवळविती ॥३॥
ह्मणऊनि तुका येतो काकुलती । पुरे आतां योनी गर्भवास ॥४॥

८००

अल्प माझी मती । ह्मणोनि येतों काकुलती ॥१॥
आतां दाखवा दाखवा । मज पाउलें केशवा ॥ध्रु॥
धीर माझ्या मना । नाहीं नाहीं नारायणा ॥२॥

तुका ह्मणे दया । मज करा अभागिया ॥३॥

८०१

वाटुली पाहातां सिणले डोळुले । दाविसी पाउलें कइं वो डोळां ॥१॥
तू माय माउली कृपेची साउली । विडुले पाहिली वास तुझी ॥२॥
तुका ह्मणे माझ्या असांवल्या बाह्या । तुज क्षेम द्याया पांडुरंगा ॥३॥

८०२

देह हा सादर पाहावा निश्चित । सर्व सुख एथें नाम आहे ॥१॥
ब्रह्म जें देखणें द्वैत जेव्हां गेलें । शरीर तें जालें ब्रह्मरूप ॥ध्रु.॥
यजन याजन तप व्रतें करिती । विकल्पें नागवती शुद्ध पुण्या ॥२॥
तुका ह्मणे सर्व सुख एथें आहे । भ्रांति दूर पाहें टाकुनियां ॥३॥

॥१३॥

८०३

तुझे वर्णू गुण ऐसी नाही मती । राहिल्या त्या श्रुती मौन्यपणें ॥१॥
मौन्यपणें वाचा थोंटावल्या चारी । ऐसें तुझें हरी रूप आहे ॥ध्रु.॥
रूप तुझें ऐसें डोळां न देखवे । जेथें हें झकवे ब्रह्मादिक ॥२॥
ब्रह्मादिक देवा कर्माची कचाटी । ह्मणोनि आटाटी फार त्यांसी ॥३॥
तुका ह्मणे तुझें गुण नाम रूप । आहेसी अमुप वाणूं काई ॥४॥

८०४

मनवाचातीत तुझें हें स्वरूप । ह्मणोनियां माप भक्ति केलें ॥१॥
भक्तीचिया मापें मोजितों अनंता । इतरानें तत्वता न मोजवे ॥ध्रु.॥
योग याग तपें देहाचिया योगें । ज्ञानाचिया लागें न सांपडेसी ॥२॥
तुका ह्मणे आह्मी भोळ्या भावें सेवा । घ्यावी जी केशवा करितों ऐसी ॥३॥

८०५

देवा ऐसा शिष्य देई । ब्रह्मज्ञानी निपुण पाहीं ॥१॥
जो कां भावाचा आगळा । भक्तिप्रेमाचा पुतळा ॥ध्रु.॥
ऐशा युक्ति ज्याला बाणे । तेथें वैराग्याचें ठाणें ॥२॥
ऐसा जाला हो शरीरी । तुका लिंबलोण करी ॥३॥

८०६

जंव नाही देखिली पंढरी । तोंवरी वर्णिसी थोर वैकुंठीची ॥१॥
मोक्षसिद्धि तेथें हिंडे दारोदारी । होऊनि कामारी दीनरूप ॥ध्रु.॥
वृंदावन सडे चौक रंग माळा । अभिन्नव सोहोळा घरोघरी ॥२॥
नामघोष कथापुराणकीर्तनी । ओविया कांडणीं पांडुरंग ॥३॥
सर्व सुख तेथें असे सर्वकाळ । ब्रह्म तें केवळ नांदतसे ॥४॥
तुका ह्मणे जें न साधे सायासें । तें हें प्रत्यक्ष दिसे विटेवरि ॥५॥

८०७

दुःख वाटे ऐसी ऐकोनियें गोष्टी । जेणें घडे तुटी तुझ्या पार्यी ॥१॥
येतो कळवळा देखोनियां घात । करितों फजित नाइकती ॥ध्रु.॥
काय करूं देवा ऐसी नाही शक्ति । दंडुनि पुढती वाटे लावूं ॥२॥
तुका ह्मणे मज दावूं नको ऐसे । दृष्टीपुढें पिसे पांडुरंगा ॥३॥

८०८

शूकरासी विष्टा माने सावकास । मिष्टान्नाची त्यास काय गोडी ॥१॥
तेवीं अभक्तांसी आवडे पाखांड । न लगे त्यां गोड परमार्थ ॥ध्रु.॥
श्वानासी भोजन दिलें पंचामृत । तरी त्याचें चित्त हाडावरि ॥२॥
तुका ह्मणे सर्पा पाजिलिया क्षीर । वमितां विखार विष जालें ॥३॥

८०९

रासभ धुतला महा तीर्थांमाजी । नव्हे जैसा तेजी शामकर्ण ॥१॥
तेवीं खळा काय केला उपदेश । नव्हे चि मानस शुद्ध त्याचें ॥ध्रु॥
सर्पासी पाजिलें शर्करापीयूष । अंतरीचें विष जाऊं नेणे ॥२॥
तुका ह्मणे श्वाना क्षिरीचें भोजन । सर्वें चि वमन जेवी तया ॥३॥

८१०

जेवीं नवज्वरें तापलें शरीर । लागे तया क्षीर विषातुल्य ॥१॥
तेवीं परमार्थ जीहीं दुराविला । तयालागीं झाला सन्निपात ॥ध्रु॥
कामिनी जयाच्या जाहाली नेत्रासी । देखी तो चंद्रासी पीतवर्ण ॥२॥
तुका ह्मणे मद्यपानाची आवडी । न रुचे त्या गोडी नवनीताची ॥३॥

८११

आतां असों मना अभक्तांची कथा । न होई दुःश्चिता हरिनामीं ॥१॥
नये त्याची कदा गोष्टी करूं मात । जिव्हे प्रायश्चित्त त्याच्या नांवें ॥ध्रु॥
प्रभातें न घ्यावें नांव माकडाचें । तैसें अभक्ताचें सर्वकाळ ॥२॥
तुका ह्मणे आतां आठवूं मंगळ । जेणें सर्व काळ सुखरूप ॥३॥

८१२

नाम आठवितां सद्गदित कंठीं । प्रेम वाढे पोटीं ऐसें करीं ॥१॥
रोमांच जीवन आनंदाश्रु नेत्रीं । अष्टांग ही गात्रीं प्रेम तुझे ॥ध्रु॥
सर्व ही शरीर वेचो या कीर्तनीं । गाऊं निशिदिनीं नाम तुझे ॥२॥
तुका ह्मणे दुजे न करीं कल्पातीं । सर्वदा विश्रान्ति संतां पाई ॥३॥

८१३

जननी हे जाणे बाळकाचें वर्म । सुख दुःख धर्म जें जें कांहीं ॥१॥
अंधापुढें जेणें दिधला आधार । त्याचा हा विचार तो चि जाणे ॥ध्रु॥
शरणागता जेणें घातलें पाठीशीं । तो जाणे तेविशीं राखों तया ॥२॥
कासे लागे तया न लगती सायास । पोहोणारा त्यास पार पावी ॥३॥
तुका ह्मणे जीव विड्डलाचे हातीं । दिला त्याची गति तो चि जाणे ॥४॥

८१४

नका वांटूं मन विधिनिषेधांसी । स्मरावा मानसीं पांडुरंग ॥१॥
खादलिया अन्ना मासी बोलों नये । अवघें चि जाये एका घांसें ॥ध्रु॥
कोडी होते परी ते बहु कठिण । करितां जतन सांभाळावें ॥२॥
तुका ह्मणें येथें न मना विषाद । निंबेंविण व्याध तुटों नये ॥३॥

८१५

नको होऊं देऊं भावीं अभावना । या चि नांवें जाणा बहु दोष ॥१॥
मेघवृष्टि येथें होते अनिवार । जिव्हाळ्यां उखर लाभ नाड ॥ध्रु॥
उत्तमा विभागें कनिष्ठाची इच्छा । कल्पतरु तैसा फळे त्यासी ॥२॥
तुका ह्मणे जिणें बहु थोडें आहे । आपुलिया पाहें पुढें बरें ॥३॥

८१६

त्याग तंव मज न वजतां केला । कांहीं च विड्डला मनांतूनि ॥१॥
भागलिया आला उबग सहज । न धरितां काज जालें मनीं ॥ध्रु॥
देह जड जालें ऋणाच्या आभारें । केलें संवसारें कासावीस ॥२॥
तुका ह्मणे गेला आळसकिळस । अकर्तव्य दोष निवारिले ॥३॥

८१७

मदें झांकुनियां करिती पेरणी । कुणबियाचे वाणी लवलाहें ॥१॥
तयापरी करीं स्वहित आपुलें । जयासी फावलें नरदेह ॥ध्रु॥
ओटीच्या परिस मुठीचें तें वाढे । यापरि कैवाडें स्वहिताचें ॥२॥

नाहीं काळसत्ता आपुलिये हातीं । जाणते हे गुंती उगविती ॥३॥
तुका ह्मणे पाहें आपुली सूचना । करितो शाहाणा मृत्युलोकीं ॥४॥

८१८

राजा चाले तेथें वैभव सांगातें । हें काय लागतें सांगावें त्या ॥१॥
कोणी कोणा एथें न मनी जी फुका । कृपेविण एका देवाचिया ॥ध्रु.॥
शृंगारिलें नाहीं तगोंयेत वरि । उमटे लौकरि जैसे तैतें ॥२॥
तुका ह्मणे घरीं वसे नारायण । कृपेची ते खुण साम्या येते ॥३॥

८१९

वत्स पळे धेनु धांवे पाठीलागीं । प्रीतीचा तो अंगीं आयुर्भाव ॥१॥
शिकविलें काय येईल कारणा । सूत्र ओढी मना आणिकांच्या ॥ध्रु.॥
सांडिलें तें नाहीं घेत मेळवितां । ह्मणऊनि लाता मार्गें सारी ॥२॥
तुका ह्मणे आग्रह करावा न लगे । सांगतसे अंगें अनुभव ॥३॥

८२०

देवाच्या संबंधें विश्व चि सोयरे । सूत्र ओढे दोरें एका एक ॥१॥
आहाच हें नव्हे विटायसारिखें । जीव जीवनीं देखें सामावलें ॥ध्रु.॥
आणिकांचें सुख दुःख उमटे अंतरीं । एथील इतरीं तेणें न्यायें ॥२॥
तुका ह्मणे ठसावलें शुद्ध जाती । शोभा चि पुढती विशेषता ॥३॥

८२१

अवघा वेंचलों इंद्रियांचे ओढी । जालें तें तें घडी निरोपिलें ॥१॥
असावा जी ठावा सेवेसी विचार । आपुला म्यां भार उतरिला ॥ध्रु.॥
कायावाचामनं तो चि निजध्यास । एथें जालों ओस भक्तिभावे ॥२॥
तुका ह्मणे करूं येईल धावणें । तरि नारायणें सांभाळावें ॥३॥

८२२

राहो आतां हें चि ध्यान । डोळा मन लंपटो ॥१॥
कोंडकोंडुनि धरीन जीवें । देहभावे ओंवाळीन ॥ध्रु.॥
होईल येणें कळसा आलें । स्थिरावलें अंतरीं ॥२॥
तुका ह्मणे गोजिरिया । विठोबा पायां पडों द्या ॥३॥

८२३

आदि मध्य अंत दाखविला दीपें । हा तों आपणापें यत्न बरा ॥१॥
दाशत्त्वं दाविलें धन्याचें भांडार । तोंतों नव्हे सार एथुनियां ॥ध्रु.॥
उपायानें सोस नासला सकळ । सत्ते सत्ताबळ अंगा आलें ॥२॥
तुका ह्मणे दृष्टि सकळांचे शिरीं । वचन चि करी बैसोनियां ॥३॥

८२४

सांटविले वाण । पैस घातला दुकान ॥१॥
जें ज्या पाहिजे जे कार्ळी । आहे सिद्ध चि जवळी ॥ध्रु.॥
निवडिलें साचें । उत्तममध्यमकनिष्ठाचें ॥२॥
तुका बैसला दुकानीं । दावी मोला ऐसी वाणी ॥३॥

८२५

लागलिया मुख स्तनां । घाली पान्हा माउली ॥१॥
उभयतां आवडी लाडें । कोडें कोड पुरतसे ॥ध्रु.॥
मेळवितां अंगें अंग । प्रेमें रंग वाढतो ॥२॥
तुका ह्मणे जड भारी । अवघें शिरीं जननीचे ॥३॥

८२६

अवगुण तों कोणीं नाहीं प्रतिष्ठिले । मार्गें होत आले शिष्टाचार ॥१॥

दुर्बळाच्या नांवें पिटावा डांगोरा । हा तों नव्हे बरा सत्यवाद ॥ध्रु॥
मद्य आणि मधु एकरासी नांवें । तरि कां तें खावें आधारें त्या ॥२॥
तुका ह्मणे माझा उच्छिष्ट प्रसाद । निवडी भेदाभेद वृष्टिन्यायें ॥३॥

८२७

भूर्ती भगवंत । हा तों जाणतों संकेत ॥१॥
भारी मोकलितों वाण । ज्याचा त्यासी कळे गुण ॥ध्रु॥
करावा उपदेश । निवडोनि तरि दोष ॥२॥
तुका ह्मणे वाटे । चुकतां आडरानें कांटे ॥३॥

८२८

आह्मां हें कवतुक जगा द्यावी नीत । करावे फजित चुकती ते ॥१॥
कासयाचा बाध एकाच्या निरोपें । काय व्हावें कोपें जगाचिया ॥ध्रु॥
अविद्येचा येथें कोठें परिश्रम । रामकृष्णनाम ऐसे बाण ॥२॥
तुका ह्मणे येथें खऱ्याचा विकरा । न सरती येरा खोट्या परी ॥३॥

८२९

दर्पणासी नखटें लाजे । शुद्ध खिजे देखोनि ॥१॥
ऐसें अवगुणांच्या बाधें । दिसे सुदें विपरीत ॥ध्रु॥
अंधळ्यास काय हिरा । गारां चि तो सारिखा ॥२॥
तुका ह्मणे भुंके सुनें । ठाया नेणे ठाव तो ॥३॥

८३०

नावडे तरि कां येतील हे भांड । घेउनियां तोंड काळें येथें ॥१॥
नासोनियां जाय रस यासंगती । खळाचे पंगती नारायणा ॥ध्रु॥
तोंडावाटा नर्क काढी अमंगळ । मिष्टान्ना विटाळ करी सुनें ॥२॥
तुका ह्मणे नाही संतांची मर्यादा । निंदे तो चि निंदा मायझवा ॥३॥

८३१

लेकरा आईतें पित्याची जतन । दावी निजधन सर्व जोडी ॥१॥
त्यापरि आमचा जालासे सांभाळ । देखिला चि काळ नाही आड ॥ध्रु॥
भुकेचे संनिध वसे स्तनपान । उपायाची भिन्न चिंता नाही ॥२॥
आळवूनि तुका उभा पैलथडी । घातली या उडी पांडुरंगें ॥३॥

८३२

शुद्ध चर्या हें चि संताचें पूजन । लागत चि धन नाही वित्त ॥१॥
सगुणाचे सोई सगुण विश्रांती । आपण चि येती चोजवीत ॥ध्रु॥
कीर्तनीं चि वोळे कृपेचा वोरस । दुरीपणें वास संनिधता ॥२॥
तुका ह्मणे वर्म सांगतों सवंगें । मन लावा लागें स्वहिताच्या ॥३॥

८३३

जीवींचें जाणावें या नांवें आवडी । हेंकड तें ओढी अमंगळ ॥१॥
चित्ताच्या संकोचें कांहीं च न घडे । अतिशयें वेडे चार तो चि ॥ध्रु॥
काळाविण कांहीं नाही रुचों येत । करुनि संकेत ठेवियेला ॥२॥
तुका ह्मणे कळे वचनें चांचणी । काय बोलवूनि वेळोवेळां ॥३॥

८३४

कामातुर चवी सांडी । बरळ तोंडीं बरळे ॥१॥
रंगलें तें अंगीं दावी । विष देववी आसडे ॥ध्रु॥
धनसोसें लागे वेड । ते बडबड शमेना ॥२॥
तुका ह्मणे वेसनें दोन्ही । नर्कखाणी भोगावया ॥३॥

८३५

कृष्णांजनं जाले सोज्वळ लोचन । तेणें दिले वान निवडुनी ॥१॥
निरोपाच्या मापें करीं लडबड । त्याचें त्यानें गोड नारायणें ॥ध्रु.॥
भाग्यवंतांघरीं करितां विश्वासें । कार्य त्यासरिसें होईजेतें ॥२॥
तुका ह्मणे पोट भरे बरे वोजा । निज ठाव निजा निजस्थानीं ॥३॥

८३६

मैंद आला पंढरीस । हातीं घेउनि प्रेमपाश ॥१॥
पुढें नाडियलें जग । नेतो लागों नेदी माग ॥ध्रु.॥
उभारोनि बाहे । दृष्टादृष्टी वेधीताहे ॥२॥
वैकंठीहुनि पेणें । केलें पंढरीकारणें ॥३॥
पुंडलिकें यारा । देउनि आणिलें चोरा ॥४॥
तुका ह्मणे चला । तुह्मी आह्मी धरुं त्याला ॥५॥

८३७

भांडवी माउली कवतुकें बाळा । आपणा सकळां साक्षित्वेसीं ॥१॥
माझी माझी ह्मणे एकएकां मारी । हें तों नाहीं दुरी उभयतां ॥ध्रु.॥
तुझें थोडें भातें माझें बहु फार । छंद करकर वाद मिथ्या ॥२॥
तुका ह्मणे एके ठायीं आहे वर्म । हें चि होय श्रम निवारितें ॥३॥

८३८

लटिकियाच्या आशा । होतों पडिलों वळसा । होउनियां दोषा । पात्र मिथ्या अभिमानें ॥१॥
बरवी उघडली दृष्टी । नाहीं तरी होतों कष्टी । आक्रंदते सृष्टी । मात्र या चेष्टांनीं ॥ध्रु.॥
मरणाची नाहीं शुद्धी । लोभीं प्रवर्तली बुद्धी । परती तों कधीं । घडे चि ना माघारीं ॥२॥
सांचूनि मरे धन । लावी पोरंसी भांडण । नाहीं नारायण । तुका ह्मणे स्मरीला ॥३॥

८३९

जवळी मुखापाशीं । असतां नेघे अहर्निशीं ॥१॥
भ्वनिर्दालण नाम । विडुल विडुल नासी काम ॥ध्रु.॥
सुखाचें शेजार । करुं कां नावडें घर ॥२॥
तुका ह्मणे ठेवा । कां हा न करी चि बरवा ॥३॥

८४०

बरवें देशाउर जालें । काय बोलें बोलावें ॥१॥
लाभें लाभ दुणावला । जीव धाला दुरुषणें ॥ध्रु.॥
भाग्यें जाली संतभेटी । आवडी पोटी होती ते ॥२॥
तुका ह्मणे श्रम केला । अवघा आला फळासी ॥३॥

८४१

सांगतां हें नये सुख । कीर्ती मुख न पुरे ॥१॥
आवडीनें सेवन करुं । जीवींचें धरुं जीवीं च ॥ध्रु.॥
उपमा या देतां लाभा । काशा शोभा सारिखी ॥२॥
तुका ह्मणे नुचलीं डोई । ठेविली पार्यी संतांचे ॥३॥

८४२

आपुलाला लाहो करुं । केणें भरुं हा विडुल ॥१॥
भाग्य पावलों या ठायी । आतां काया कुरवंडी ॥ध्रु.॥
पुढती कोठें घडे ऐसें । बहुतां दिसें फावलें ॥२॥
तुका ह्मणे जाली जोडी । चरण घडी न विसंभें ॥३॥

८४३

उजळलें भाग्य आतां । अवघी चिंता वारली ॥१॥
संतदर्शनें हा लाभ । पद्मनाभ जोडला ॥ध्रु.॥
संपुष्ट हा हृदयपेटी । करुनि पोटी सांटवूं ॥२॥

तुका ह्मणे होता ठेवा । तो या भावा सांपडला ॥३॥

८४४

आह्मां आपुलें नावडे संचित । चरफडी चित्त कळवळ्यानें ॥१॥
न कळतां जाला खोळंब मारगा । जर्गीं जालों जगा बहुरूपी ॥ध्रु.॥
कळों आलें बरें उघडले डोळे । कर्णधार मिळे तरि बरें ॥२॥
तुका ह्मणे व्हाल ऐकत करुणा । तरि नारायणा उडी घाला ॥३॥

८४५

बरगासाटीं खादलें शेण । मिळतां अन्न न संडी ॥१॥
फजित तो केला आहे । ताडण साहे गौरव ॥ध्रु.॥
ओढाळाची आंगळ ओढी । उगी खोडी नवजाय ॥२॥
तुका फजीत करी बुच्या । विसरे कुच्या खोडी तेणें ॥३॥

८४६

धांव घालीं आई । आतां पाहातेसी काई ॥१॥
धीर नाहीं माझे पोटीं । जालें वियोगें हिंपुटीं ॥ध्रु.॥
करावें सीतळ । बहु जाली हळहळ ॥२॥
तुका ह्मणे डोई । कधीं ठेवीन हे पार्यीं ॥३॥

८४७

तुह्मां ठावा होता देवा । माझे अंतरींचा हेवा ॥१॥
होती काशानें सुटका । तरि हे वैकुंठनायका ॥ध्रु.॥
नसतें सांभाळिलें । जरि तुह्मीं आश्वासिलें ॥२॥
तुका ह्मणे कृपाळुवा । बरवा केला सावाधावा ॥३॥

८४८

देऊं ते उपमा । आवडीनें पुरुषोत्तमा ॥१॥
पाहातां काशा तूं सारिखा । तिहीं लोकांच्या जनका ॥ध्रु.॥
आरुष हे वाणी । गोड वरुनि घेतां कानीं ॥२॥
आवडीनें खेळे । तुका पुरवावे सोहाळे ॥३॥

८४९

दर्शनाची आस । आतां ना साहे उदास ॥१॥
जीव आला पायांपाशीं । येथें असें कलिवरेंसीं ॥ध्रु.॥
कांहीं च नाठवे । ठार्यीं बैसलें नुठवे ॥२॥
जीव असतां पाहीं । तुका ठकावला ठार्यीं ॥३॥

८५०

भोगावरि आह्मीं घातला पाषाण । मरणा मरण आणियेलें ॥१॥
विश्व तूं व्यापक काय मी निराळा । काशासाठीं बळ येऊं आतां ॥ध्रु.॥
काय सारुनियां काढावें बाहेरी । आणूनि भीतरी काय ठेवूं ॥२॥
केला तरी उरे वाद चि कोरडा । बळें घ्यावी पीडा स्वपनींची ॥३॥
आवघे चि वाण आले तुह्मां घरा । मजुरी मजुरा रोज कीर्दी ॥४॥
तुका ह्मणे कांहीं नेणें लाभ हानी । असेल तो धनी राखो वाडा ॥५॥

८५१

कां हो एथें काळ आला आह्मां आड । तुह्मांपाशीं नाड करावया ॥१॥
कां हो विचाराचें पडिलें सांकडें । काय ऐसें कोडें उपजलें ॥ध्रु.॥
कां हो उपजेना द्यावी ऐशी भेटी । काय द्वैत पोटीं धरिलें देवा ॥२॥
पाप फार किंवा जालासी दुर्बळ । मागिल तें बळ नाहीं आतां ॥३॥
काय जालें देणें निघालें दिवाळें । कीं बांधलासि बळें ऋणेंपार्यीं ॥४॥
तुका ह्मणे कां रे ऐसी केली गोवी । तुझी माझी ठेवी निवडुनियां ॥५॥

८५२

काय देह घालूं करवती करमरी । टाकुं या भितरी अग्नीमाजी ॥१॥
काय सेवूं वन शीत उष्ण तान । साहों कीं मोहन धरुनी बैसों ॥ध्रु॥
काय लावूं अंगीं भस्म उधळण । हिंडूं देश कोण खुंट चारी ॥२॥
काय तजूं अन्न करुनि उपास । काय करूं नास जीवित्वाचा ॥३॥
तुका ह्मणे काय करावा उपाव । ऐसा देई भाव पांडुरंगा ॥४॥

८५३

दंभें कीर्ति पोट भरे मानी जन । स्वहित कारण नव्हे कांहीं ॥१॥
अंतरती तुझे पाय मज दुरी । धरितां हे थोरी जाणिवेची ॥ध्रु॥
पिंडाच्या पाळणें धांवती विकार । मज दावेदार मजमाजी ॥२॥
कैसा करूं घात आपुला आपण । धरुनि गुमान लोकलाज ॥३॥
तुका ह्मणे मज दावी तो सोहोळा । देखें पाय डोळां तुझे देवा ॥४॥

८५४

धिग जिणें त्याचा स्वामी हीन वर । मरण तें बर भलें मग ॥१॥
एका जी देवा ऐसी आहे नीत । काय तें उचित सांभाळावें ॥ध्रु॥
देशोदेशीं धाक जयाच्या उत्तरें । तयाचें कुतरें परि भलें ॥२॥
तुका ह्मणे हें कां सुचलें उत्तर । जाणोनि अंतर ओळखावें ॥३॥

८५५

आतां गाऊं तुज ओविया मंगळीं । करूं गदारोळी हरिकथा ॥१॥
होसि निवारिता आमुचें सकळ । भय तळमळ पापपुण्य ॥ध्रु॥
भोगिले ते भोग लावूं तुझे अंगीं । अलिप्त या जर्गी होउनि राहों ॥२॥
तुका ह्मणे आह्मी लाडिकीं लेंकरें । न राहों अंतरे पायांविण ॥३॥

८५६

सर्व सुखें आजी एथें चि वोळलीं । संतांचीं देखिलीं चरणांबुजें ॥१॥
सर्वकाळ होतो आठवीत मनीं । फिटली ते धणी येणें काळें ॥२॥
तुका ह्मणे वाचा राहिली कुंटित । पुढें जालें चित्त समाधान ॥३॥

८५७

विड्डल सोयरा सज्जन सांगाती । विड्डल या चित्ती बैसलासे ॥१॥
विड्डलें हें अंग व्यापिली ते काया । विड्डल हे छाया माझी मज ॥ध्रु॥
बैसला विड्डल जिव्हेचिया माथां । न वदे अन्यथा आन दुजें ॥२॥
सकळां इंद्रियां मन एक प्रधान । तें ही करी ध्यान विठोबाचें ॥३॥
तुका ह्मणे या विड्डलासी आतां । नये विसंबतां माझें मज ॥४॥

८५८

होयें वारकरी । पांहे पांहे रे पंढरी ॥१॥
काय करावीं साधनें । फळ अवघें चि तेणें ॥ध्रु॥
अभिमान नुरे । कोड अवघें चि पुरे ॥२॥
तुका ह्मणे डोळां । विठो बैसला सांवळा ॥३॥

८५९

पंढरीसी जाय । तो विसरे बापमाय ॥१॥
अवघा होय पांडुरंग । राहे धरुनियां अंग ॥ध्रु॥
न लगे धन मान । देहभावें उदासीन ॥२॥
तुका ह्मणे मळ । नासी तात्काळ तें स्थळ ॥३॥

८६०

बळें बाह्यात्कारें संपादिलें सोंग । नाही जाला त्याग अंतरीचा ॥१॥

ऐसें येतें नित्य माझ्या अनुभवा । मनासी हा ठावा समाचार ।।ध्रु.।।
जागृतीचा नाही अनुभव स्वप्नी । जातो विसरुनि सकळ हें ।।२।।
प्रपंचाबाहेरि नाही आलें चित्त । केले करी नित्य वेवसाय ।।३।।
तुका ह्मणे मज भोरप्या चि परी । जालें सोंग वरी आंत तैसें ।।४।।

८६१

ह्मणवितों दास ते नाही करणी । आंत वरी दोन्ही भिन्न भाव ।।१।।
गातों नाचतों तें दाखवितों जना । प्रेम नारायणा नाही अंगी ।।ध्रु.।।
पाविजे तें वर्म न कळे चि कांहीं । बुडालों या डोही दंभाचिया ।।२।।
भांडवल काळें हातोहातीं नेलें । माप या लागलें आयुष्यासी ।।३।।
तुका ह्मणे वांयां गेलों ऐसा दिसें । होईल या हांसें लौकिकाचें ।।४।।

८६२

न कळतां काय करावा उपाय । जेणें राहे भाव तुझ्या पार्यी ।।१।।
येऊनियां वास करिसी हृदयीं । ऐसें घडे कई कासयानें ।।ध्रु.।।
साच भावें तुझें चिंतन मानसीं । राहे हें करिसी कें गा देवा ।।२।।
लटिकें हें माझें करुनियां दुरी । साच तूं अंतरीं येउनि राहें ।।३।।
तुका ह्मणे मज राखावें पतिता । आपुलिया सत्ता पांडुरंगा ।।४।।

८६३

चित्तिलें तें मनिचें जाणें । पुरवी खुणे अंतरींचें ।।१।।
रात्री न कळे दिवस न कळे । अंगीं खेळे दैवत हें ।।ध्रु.।।
नवसियाचे नव रस । भोगी त्यास भिन्न नाही ।।२।।
तुका ह्मणे सम चि देणें । समचरण उभा असे ।।३।।

८६४

उधाराचा संदेह नाही । याचा कांहीं सेवकां ।।१।।
पांडुरंग अभिमानी । जीवदानी कोंवसा ।।ध्रु.।।
बुडतां जळीं जळतां अंगीं । ते प्रसंगीं राखावें ।।२।।
तुका ह्मणे आह्मांसाठीं । कृपा पोटीं वागवी ।।३।।

८६५

काय विरक्ति कळे आह्मां । जाणों एका नामा विठोबाच्या ।।१।।
नाचों सुखें वैष्णवमेळीं । टाळघोळीं आनंदें ।।ध्रु.।।
शांति क्षमा दया मी काय जाणें । गोविंद कीर्तनेंवांचूनियां ।।२।।
कासया उदास असों देहावरी । अमृतसागरीं बुडोनियां ।।३।।
कासया एकांत सेवूं तया वना । आनंद तो जनानाजी असे ।।४।।
तुका ह्मणे आह्मां ऐसा भरवसा । विड्डल सरसा चालतसे ।।५।।

८६६

जेथें वैष्णवांचा वास । धन्य भूमी पुण्य देश ।।१।।
दोष नाही ओखदासी । दूत सांगे यमापाशीं ।।ध्रु.।।
गरुडटकयांच्या भारें । भूमि गर्जे जेजेकारें ।।२।।
सहज तयां जनां छंद । वाचे गोविंद गोविंद ।।३।।
तुळसीवनें रंगमाळा । अवघा वैकुंठसोहळा ।।४।।
तुका ह्मणे भेणें । काळ नये तेणें राणें ।।५।।

८६७

माझ्या विठोबाचा कैसा प्रेमभाव । आपण चि देव होय गुरू ।।१।।
पढियें देहभावें पुरवितो वासना । अतीं तें आपणापाशीं न्यावें ।।ध्रु.।।
मार्गे पुढें उभा राहे सांभाळीत । आलिया आघात निवारावे ।।२।।
योगक्षेम जाणे जडभारी । वाट दावी करीं धरुनियां ।।३।।
तुका ह्मणे नाही विश्वास ज्या मनीं । पाहावें पुराणीं विचारुनी ।।४।।

८६८

सकळ धर्म मज विठोबाचें नाम । आणीक त्यां वर्म नेणें कांहीं ॥१॥
काय जाणों संतां निरविलें देवें । करिती या भावें कृपा मज ॥२॥
तुका ह्मणे माझा कोण अधिकार । तो मज विचार कळों यावा ॥३॥

८६९

उदंड शाहाणे होत तर्कवंत । परि या नेणवे अंत विठोबाचा ॥१॥
उदंडा अक्षरां करोत भरोवरी । परि ते नेणवे थोरी विठोबाची ॥२॥
तुका ह्मणे नाही भोळेपणाविण । जाणीव ते सिण रितें माप ॥३॥

८७०

आधारावांचुनी । काय सांगसी काहाणी ॥१॥
ठावा नाही पंढरीराव । तोंवरी अवघें चि वाव ॥ध्रु.॥
मानिताहे कोण । तुझें कोरडें ब्रह्मज्ञान ॥२॥
तुका ह्मणे ठेवा । जाणपण एक सवा ॥३॥

८७१

अनाथांची तुह्मां दया । पंढरीराया येतसे ॥१॥
ऐसी ऐकोनियां कीर्ति । बहु विश्रांति पावलों ॥ध्रु.॥
अनाथांच्या घांवा घरा । नामें करा कुडावा ॥२॥
तुका ह्मणे सवघड हित । ठेवूं चित्त पायांपें ॥३॥

८७२

येथें नाही उरों आले अवतार । येर ते पामर जीव किती ॥१॥
विषयांचे झणी व्हाल लोलिंगत । चेलिया अंत न लगे मज ॥ध्रु.॥
वाहोनियां भार कुंथसील ओंझे । नव्हे तें चि माझें थीता त्याग ॥२॥
तुका ह्मणे कैसी नाही त्याची लाज । संतीं केशीराज साधियेला ॥३॥

८७३

हीं च त्यांचीं पंचभूतें । जीवन भातें प्रेमाचें ॥१॥
कळवळा धरिला संतीं । ते निगुती कैवाड ॥ध्रु.॥
हा च काळ वर्तमान । साधन ही संपत्ती ॥२॥
तुका ह्मणे दिवसरतीं । हें चि खाती अन्न ते ॥३॥

८७४

दीप न देखे अंधारा । आतां हें चि करा जतन ॥१॥
नारायण नारायण । गांठी धन बळकट ॥ध्रु.॥
चिंतामणीपाशीं चिंता । तत्वता ही नयेल ॥२॥
तुका ह्मणे उभयलोकीं । हे चि निकी सामोग्री ॥३॥

८७५

धन्य काळ संतभेटी । पारीं मिठी पडिली तो ॥१॥
संदेहाची सुटली गांठी । जालें पोटीं शीतळ ॥ध्रु.॥
भवनदीचा जाला तारा । या उत्तरा प्रसादें ॥२॥
तुका ह्मणे मंगळ आतां । कोण दाता याहूनि ॥३॥

८७६

दिनरजनीं हा चि धंदा । गोविंदाचे पवाडे ॥१॥
संकल्पिला देह देवा । सकळ हेवा तये ठार्यीं ॥ध्रु.॥
नाहीं अवसान घडी । सकळ जोडी इंद्रियां ॥२॥
कीर्ति मुखें गर्जे तुका । करी लोकां सावध ॥३॥

८७७

खरें नानवट निक्षेपीचें जुनें । काढिलें ठेवणें समर्थाचें ॥१॥
मजुराच्या हातें मापाचा उकल । मी तों येथें फोल सत्ता त्याची ॥ध्रु.॥
कुलाळाच्या हातें घटाच्या उत्पत्ति । पाठवी त्या जाती पाकस्थळा ॥२॥
तुका ह्मणे जीवन तें नारायणीं । प्रभा जाते कीणाअ प्रकाशाची ॥३॥

८७८

गंगेचिया अंताविण काय चाड । आपुलें तें कोड तृषेपार्शीं ॥१॥
विड्डल हे मूर्ति साजिरी सुंदर । घालीं निरंतर हृदयपुटीं ॥ध्रु.॥
कारण तें असे नवनीतापार्शीं । गबाळ तें सोसी इतर कोण ॥२॥
बाळाचे सोईतें घांस घाली माता । आटाहास चिंता नाही तया ॥३॥
गाळुं नाचों करूं आनंदसोहळा । भाव चि आगळा नाही हातां ॥४॥
तुका ह्मणे अवघें जालें एकमय । परलोकींची काय चाड आतां ॥५॥

८७९

स्त्रीपुत्रादिकीं राहिला आदर । विषयीं पडिभर अतिशय ॥१॥
आतां हाता धांवा नारायणा । मज हे वासना अनावर ॥ध्रु.॥
येउनियां आड ठाके लोकलाज । तें हें दिसे काज अंतरलें ॥२॥
तुका ह्मणे आह्मां जेथें जेथें गोवा । तेथें तुह्मीं देवा सांभाळावें ॥३॥

८८०

पडिलों भोवणीं । होतों बहु चिंतवणी ॥१॥
होतों चुकलों मारग । लाहो केला लाग वेगें ॥ध्रु.॥
इंद्रियांचे संदी । होतों सांपडलों बंदीं ॥२॥
तुका ह्मणे बरें जालें । विड्डलसें वाचे आलें ॥३॥

८८१

बरें जालें आलीं ज्याचीं त्याच्या घरा । चुकला पाऱ्हेरा ओढाळांचा ॥१॥
बहु केलें दुखी त्यांचिया सांभाळें । आतां तोंड काळें तेणें लोभें ॥ध्रु.॥
त्यांचिया अन्यायें भोगा माझें अंग । सकळ ही लाग द्यावा लागे ॥२॥
नाहीं कोठें स्थिर राहों दिलें क्षण । आजिवरी सिण पावलों तो ॥३॥
वेगळाल्या खोडी केली तडातडी । सांगावया घडी नाहीं सुख ॥४॥
निरवूनि तुका चालिला गोवारें । देवापार्शीं भार सांडवूनि ॥५॥

८८२

न करावी आतां पोटासार्ती चिंता । आहे त्या संचिता माप लावूं ॥१॥
दृष्टि ते घालावी परमार्थाठायीं । क्षुल्लका उपारीं सिण जाला ॥ध्रु.॥
येथें तंव नाहीं घेइजेसें सवें । कांहीं नये जीवें वेचों मिथ्या ॥२॥
खंडणें चि नव्हे उद्वेग वेरझारीं । बापुडे संसारीं सदा असों ॥३॥
शेवटा पाववी नावेचें बैसनें । भुजाबळें कोणें कष्टी व्हावें ॥४॥
तुका ह्मणे आतां सकळांचें सार । करावा व्यापार तरी ऐसा ॥५॥

८८३

आमच्या हें आलें भागा । जीव्हार या जगाचें ॥१॥
धरुनियां ठेलों जीवें । बळकट भावें एकविध ॥ध्रु.॥
आणूनियां केला रूपा । उभा सोपा जवळी ॥२॥
तुका ह्मणे अंकित केला । खालीं आला वचनें ॥३॥

८८४

खरें भांडवल सांपडलें गांठी । जेणें नये तुटी उदमासी ॥१॥
संवगाचें केणें सांपडलें घरीं । भरुनि वैखरी सांटविलें ॥ध्रु.॥
घेतां देतां लाभ होतसे सकळां । सदेवां दुर्बळा भाव तैसा ॥२॥
फडा आलिया तो न वजे निरासे । जरि कांहीं त्यास न कळतां ॥३॥

तुका ह्मणे आतां जालीसे निश्चिती । आणीक तें चितीं न धरूं दुजें ॥४॥

८८५

पदोपदीं दिलें अंग । जालें सांग कारण ॥१॥
रुधवूनि ठेलों ठाव । जगा वाव सकळ ॥ध्रु.॥
पुढती चाली मनालाहो । वाढे देहो संतोष ॥२॥
। तुका ह्मणे क्षरभागीं । जालों जर्गीं व्यापक ॥३॥

८८६

निवडुनि दिलें नवनीत । संचित ते भोगीत ॥१॥
आतां पुढें भावसार । जीवना थार पाहावया ॥ध्रु.॥
पारखियाचे पडिलें हातीं । चांचपती आंधळीं ॥२॥
तुका ह्मणे सेवन घडे । त्यासी जोडे लाभ हा ॥३॥

८८७

उचित न कळे इंद्रियाचे ओढी । मुखें बडबडी शिकलें तें ॥१॥
आपण जाऊन न्यावीं नरकास । बळें बेताळीस कुळें जग ॥ध्रु.॥
अबोलणें बोले डोळे झांकुनियां । बडबडी वांयां दंभासार्ती ॥२॥
तुका ह्मणे आह्मी तेथील पारखी । नाचे देखोवेखीं जाणों खरें ॥३॥

८८८

एक मन तुझ्या अवघ्या भांडवला । वांटितां तें तुला येई कैसें ॥१॥
ह्मणउनि दृढ धरीं पांडुरंग । देहा लावीं संग प्रारब्धाचा ॥ध्रु.॥
आणिका संकल्या नको गोळं मन । तरी च कारण साध्य होय ॥२॥
तुका ह्मणे ऐसें जाणावें उचित । तरी सहज स्थित येईल कळों ॥३॥

८८९

गावे ह्मणउनि गीत । धरुनि राहे तैसें चित्त ॥१॥
हें चि थोर अवघड आहे । अन्न देखोनि भूक राहे ॥ध्रु.॥
एकावी ह्मूण कथा । राहे तैसें धरुनि चित्ता ॥२॥
तुका ह्मणे धणी । नव्हे जेविल्यावांचुनि ॥३॥

८९०

कळल हे खुण । तरि दावी नारायण ॥१॥
सत्य संतांपाशीं राहे । येरां भय आड आहे ॥ध्रु.॥
अनुचिया ऐसें । असे भरलें प्रकाशें ॥२॥
इंद्रियांचें धनी । ते हे जाती समजूनि ॥३॥
तर्क कुतर्क वाटा । नागवण घटापटा ॥४॥
तुका ह्मणे ल्यावें । डोळां अंजन बरवें ॥५॥

८९१

जातो न येतिया वाटा । काय निरवितो करंटा ॥१॥
कैसा जालासे बेश्रम । लाज नाहीं न ह्मणे राम ॥ध्रु.॥
पाहे वैरियाकडे । डोळे वासुनियां रडे ॥२॥
बांधुनियां यमा हातीं । दिला नाहीं त्याची खंती ॥३॥
नाहीं यांपें काम । ऐसें जाणे तो अधम ॥४॥
अश्रुन तरि मुका । कां रे जालासि ह्मणे तुका ॥५॥

८९२

वांटा घेई लवकरि । मागें अंतरसी दुरी । केली भरोवरी । सार नेती आणीक ॥१॥
ऐसीं भांमावलीं किती । काय जाणों नेणों किती । समय नेणती । माथां भार वाहोनि ॥ध्रु.॥
नाहीं सारिलें तोंवरी । धांव घेई वेग करीं । घेतलें पदरीं । फावलें तें आपुलें ॥२॥
फट लंडी ह्मणे तुका । एक न साहावे धका । तरि च या सुखा । मग कैसा पावसी ॥३॥

८९३

चालावा पंथ तो पाविजे त्या ठाया । ऐकिल्या वांयां वारता त्या ॥१॥
एका जी वोजे पडतसें पायां । भावाचि तें जायावाट नव्हे ॥ध्रु.॥
व्याली कुमारीचा अनुभवे अनुभव । सांगतां तो भाव येत नाही ॥२॥
तुका ह्मणे येथें पाहिजे आरालें । बिंबी निवळलें तरि भासे ॥३॥

८९४

काय नाही लवत झाडें । विसरे वेडें देहभाव ॥१॥
जया न फळे उपदेश । धस ऐसा त्या नांवें ॥ध्रु.॥
काय नाही असत जड । दगड तो अबोलणा ॥२॥
तुका ह्मणे कुचर दाणा । तैसा ह्मणा डेंग हा ॥३॥

८९५

देखीचा दिमाख शिकोनियां दावी । हिऱ्या ऐसी केवीं गारगोटी ॥१॥
मर्यादा ते जाण अरे अभागिया । देवाच्या ऐसिया सकळ मूर्ति ॥ध्रु.॥
काय पडिलेंसी लटिक्याचे भरी । वोंवाळुनि थोरी परती सांडी ॥२॥
तुका ह्मणे पुढें दिसतसे घात । करितों फजित ह्मणउनी ॥३॥

८९६

संसाराचा माथां भार । कांहीं पर न ठेवीं ॥१॥
भक्तीची ते जाती ऐसी । सर्वस्वासी मुकावें ॥ध्रु.॥
भिक्षाणी वेवसाव । काला करितो गाढव ॥२॥
करुनि वस्ती बाजारी । ह्मणवी कासया निस्पृही ॥३॥
प्रसादा आडुनि कवी । केलें तुप पाणी तेवीं ॥४॥
तुका ह्मणे होंई सुर । किंवा निसुर मजुर ॥५॥

८९७

तेज्या इशारती । तटा फोक वरी घेती ॥१॥
काय सांगावें त्याहूनी । एका रे धरा मनीं ॥ध्रु.॥
नव्हे भांडखोर । ओढूनि धरूं पदर ॥२॥
तुका ह्मणे तोंड । काळें करा खालीं मुंड ॥३॥

८९८

मार्गे संतीं होतें जें जें सांगितलें । तें येऊं लागलें अनुभवा ॥१॥
आचारभ्रष्ट होती लोक कळी । पुण्य क्षीण बळी जालें पाप ॥ध्रु.॥
वर्णधर्म कोण न धरी विटाळ । घालिती गोंधळ एके ठायीं ॥२॥
वेदाचे पाठक सेवितील मद्य । न देखती भेद विषयीं भांड ॥३॥
तुका ह्मणे किती करावे फजित । ते चि छंद नित्य बहु होती ॥४॥

८९९

अक्षरांचा श्रम केला । फळा आला तेणें तो ॥१॥
अवधियाचा तळ धरी । जीवा उरी नुरउनी ॥ध्रु.॥
फळलें तें लवे भारें । पीक खरें आलें तई ॥२॥
तुका ह्मणे देवा । पुढें भाव सारावा ॥३॥

९००

उचित जाणावें मुख्य धर्म आधीं । चित्तशुद्ध बुद्धी ठायीं स्थिर ॥१॥
न घलावी धांव मनाचिये ओढी । वचन आवडी संताचिये ॥२॥
अंतरीं या राहे वचनाचा विश्वास । न उगे उपदेश तुका ह्मणे ॥३॥